

ERIC HOOFD SCHILDERSBEDRIJF

Voor al uw binnen- en buitenschilderwerk.

Maalderij 8 • 3755 CG Eemnes • Tel. 06-51886413 • www.ehschilders.nl • e.hoofd@live.nl

RESTAURANT
EEMLAND
PARTYCENTRUM 'T KOETSHUYS

Laarderweg 74, 3755 AR Eemnes, Tel.: (035) 531 48 67

EEMoptiek

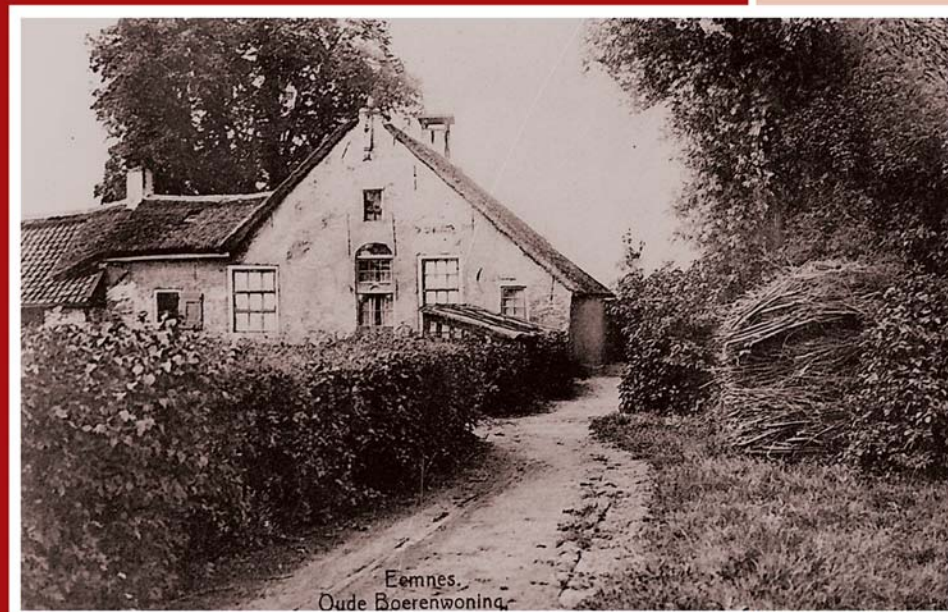
Gediplomeerd opticien
en contactlensspecialist
Lid A.N.V.C.

Laarderweg 44
3755 AP Eemnes

☎ 035 - 621 24 99
🌐 www.eemoptiek.nl
✉ info@eemoptiek.nl

openingstijden: dinsdag t/m vrijdag 9.00-18.00 uur. zaterdag 09.00-17.00 uur

HISTORISCHE KRING EEMNES

Kwartaalblad

Jaargang 37

4 - 2015

De Groentespecialzaak van
Eemnes en omstreken!

Lekker Gezond, Laarderweg 24B
3755 AN Eemnes, TE: 035 5386257

Topkwaliteit Groente & Fruit
Verse Salades
Verse Maaltijden
Verse Soepen
Vers gesneden Groentemixen
Verse Sappen
Fruit Kisten
Superfood
Tarwegras-sap

WWW.WELKOOP.NL

Specialzaak in:

- tuinartikelen
- diervoeders en benodigdheden
- ijzerwaren en gereedschappen
- werkkleding en -schoeisel
- agrarische artikelen

SOEST Torenstraat 16,
EEMNES Noordersingel 18B,

VERHUISD

NOTARISKANTOOR EEMNES

MW. MR. W.A. VAN DER SLUIS – BONT

LAARDERWEG 19 – 3755 AK EEMNES
TELEFOON (035) 533 67 04 FAX (035) 533 67 05
INFO@NOTARISVANDERSLUIS.NL WWW.NOTARISVANDERSLUIS.NL

ORIËNTEREND
GESPREK (30 MIN.)
GRATIS

BOSCH Service

AUTO CENTRUM EEMNES

Goed is niet Goed genoeg...

info@autocentrumeemnes.nl
www.autocentrumeemnes.nl

BOSCH
Technologie voor het leven

Bramenberg 6
3755 BX Eemnes

(035) 539 5174 | 06 559 737 39
(035) 539 5169

HISTORISCHE KRING EEMNES

DOEL VAN DE VERENIGING IS:

Bevordering van de kennis van- en de belangstelling voor de geschiedenis in algemene zin en de geschiedenis van Eemnes, met aansluitend gebied, in het bijzonder.

jaargang 37, nr. 4
december 2015
verschijnt viermaal per jaar
ISSN (digitaal) 2666-6200
ISSN (druk) 1384-0657

BESTUUR

Voorzitter:
Mw. N.E. Lemckert, Zilverchoon 11
3755 TH Eemnes, 035-5311913

Secretaris:
J.J. Groeneveld, Zilverchoon 37,
3755 TH Eemnes, 035-5381609

Penningmeester:
S.N.J. van Zanden, 035-5389432
HKE-Girorekening NL71INGB0002080362
HKE-Rabobank NL31RABO0315911425

Leden:
H.A. van Hees, 035-5389849
J.B. Nouwens, 035-5389239
D.E.C. Scherpenzeel, 035-5388660
Mw. E.C.M. Seure, 035-5310129
J.J. van Wijk, 035-5314689

LEDENADMINISTRATIE

G.A.M. van Wijk-Blom, 035-5314689,
Raadhuislaan 39, 3755 HA Eemnes.

KWARTAALBLAD

Redactieadres
Kerkstraat 15, 3755 CK Eemnes
035-5389849, info@kleinwee.demon.nl

Redactie:
Henk van Hees
Ruud Ham

Opmaak:
Hans van Gelder

Druk:
Drukkerij J. Bout & Zn – Huizen

Losse nummers:
€ 4,- excl. verzendkosten

LIDMAATSCHAP

€ 14,- p.j., incl. kwartaalblad, voor leden in de BEL-gemeenten (Blaricum Eemnes en Laren NH). Leden buiten dit gebied betalen € 22,- p.j. i.v.m. verzendkosten. Opzegging schriftelijk voor 1 december. Vrienden HKE minimaal € 15,- p.j.

INTERNET HKE-ACTUEEL

www.historischekringeemnes.nl
info@historischekringeemnes.nl

WERKGROEPEN

Bouwingsgeschiedenis:
R.T. v.d. Schaaf, 035-5386094

Beeld en Geluid:
J. Frantsen, 035-5310442

Documentatie:
J.J. Groeneveld, 035-5381609

Voorwerpen:
H.H.M. van Roy, 035-5312531

Bibliografie:
R.T. van der Schaaf, 035-5386094

Foto's:
R.J. Ham, 035-5311424

Genealogie:
H.A. van Hees, 035-5389849

Interviews:
H.A. van Hees, 035-5389849

Tentoonstellingen:
J.B. Nouwens, 035-5389239

Website:
W.A.M. de Witte, 035-5388130

© 2014 Historische Kring Eemnes. Alle rechten voorbehouden. Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen is slechts toegestaan na toestemming van de redactie. De uitgever heeft er naar gestreefd de rechten van illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen nog bepaalde rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich te wenden tot de uitgever: info@historischekringeemnes.nl. Auteurs die in dit tijdschrift publiceren geven daarmee onvoorwaardelijk toestemming tot het in digitale vorm opnemen in openbare databases. Logo van HKE: ©2009 Joop Smids, Eemnes, met alleenrecht van gebruik voor HKE.

Inhoud

Van de voorzitter	203
De familie Volwerk in Eemnes (<i>Henk van Hees</i>)	204
Veearts Jan van Eijden; een bekende Nederlander uit Eemnes (<i>Henk van Hees</i>)	219
Duitse families in Eemnes - deel 3 (<i>Henk van Hees</i>)	225
Dialecten: Huizers, Eemnessers en Buschoters (<i>Rom van der Schaaf</i>)	242
Wie heeft foto's van Felix Zwanikken?	248
Wie herkent ze nog, die Eemnessers van toen?	248
Monumentenschildjes Eemnes (<i>Rom van der Schaaf</i>)	249
Vrijwilliger in beeld (<i>Jan Delfgou</i>)	250
Oproep: Bezorgen kwartaalblad	251
Oudste Eemnesser aller tijden overleden? (<i>Henk van Hees</i>)	252
Gezocht: Het allereerste nummer van De Rotonde	253
Een menselijk drama in 1813 (<i>H.W.J. Derksen (†)</i> en <i>drs. J.H.F. Zweers</i>)	254
Inleveren kopij voor het volgend nummer	256

Tentoonstelling in de Oudheidkamer

Tot april 2016:

EEMNESSER MERKLAPPEN

oudheidkamer EEMNES
Raadhuislaan 2a
Telefoon 035-5382375
Geopend: zaterdag van 14-16 uur

Van de voorzitter

We leven in een tijd dat mensen de halve wereld over reizen op zoek naar nieuwe kansen. De wereld is kleiner geworden door alle vervoer en communicatiemogelijkheden. In de achttiende en negentiende eeuw lieten mensen ook huis en haard achter zich op zoek naar een beter leven. Toen was de reis van Duitsland naar Eemnes al een hele onderneming. Nogal wat mensen vonden hier nieuw geluk en vestigden zich in Eemnes. In dit nummer de resultaten van de laatste speurtocht naar Duitsers die hier hun sporen achter hebben gelaten. Het bleek een kleurrijk gezelschap.

En dan een greep uit de rest van de verhalen:

Een verhaal kunt u deze keer lezen over de veearts Jan van Eijden die in de 18^e en 19^e eeuw kans zag vanuit Eemnes landelijke bekendheid te verwerven. Naast mensen uit het verleden maakt u deze keer uitgebreid kennis met Nelly Jongerden-Volwerk en haar neef John Volwerk. In interviews met hen komen mooie familie verhalen aan bod.

De Historische Kring Huizen heeft het Woordenboek Huizer Dialect uitgegeven. Aanleiding om het Eemnesser dialect te vergelijken met de omliggende dialecten van Huizen en Bunschoten.

De Oudheidkamer heeft weer een gedaanteverwisseling ondergaan. De zeer succesvolle tentoonstelling over Ocriet is nu toch echt afgebroken. Het vaak vuile en zware werk in de fabriek heeft nu plaats gemaakt voor een verfijnder product van huisvlijt: de merklap. Op een merklap oefenden meisjes en vrouwen de verschillende steken waar later de uitzet mee gemerkt zou worden. De merklappen onthullen veelal belangrijke zaken uit het leven van de maakster. Namen of initialen en geboortedata zijn er ook op terug te vinden. We kregen hele mooie exemplaren te leen voor de tentoonstelling: ware kunststukken!

We ontmoeten u graag in de Oudheidkamer voor de tentoonstelling, of met uw vragen. U bent ook van harte welkom op onze Nieuwjaarsreceptie in de Oudheidkamer op zaterdag 2 januari 2016 van 16.00 – 18.00 uur.

Goede feestdagen en veel leesplezier toegewenst.

Liesbeth Lemckert

De familie Volwerk in Eemnes

HENK VAN HEES

AAN HET WOORD:

NELLY JONGERDEN-VOLWERK EN JOHN VOLWERK

Vorig jaar augustus kwam ik in contact met Everard Bakker, die actief betrokken was bij de organisatie van een herdenking van het 320-Squadron i.v.m. de Bevrijding, 70 jaar geleden.

Hij was daarbij in contact gekomen met een Engelsman, die John Volwerk heette. Deze John vertelde hem enthousiast, dat hij Eemnes kende en dat zijn familie er gewoond had. Hijzelf had er ook een korte tijd gewoond. Hij wilde de herdenking graag bijwonen omdat zijn vader betrokken was geweest bij het 320-Squadron maar hij wilde ook graag een bezoek brengen aan Eemnes.

Everard vroeg mij als medewerker van de Historische Kring om John en zijn vrouw door Eemnes rond te leiden. Dat werd een heel bijzondere ervaring! Natuurlijk had ik veel verhalen gehoord over Volwerk, de politiemans in Eemnes in mijn jeugd. Maar hoe het allemaal precies in elkaar zat, werd me pas duidelijk tijdens de gesprekken met John, die nog maar een heel klein beetje Nederlands sprak en verstond.

Om meer achtergrondinformatie te krijgen, heb ik na het bezoek van John en zijn vrouw aan Eemnes, contact gezocht met Nelly Jongerden-Volwerk, de vrouw van Jaap Jongerden. Zij is de jongste zuster van de vader van John en woont tegenwoordig in Almelo.

In dit artikel komt eerst Nelly Jongerden-Volwerk aan het woord en daarna haar neef John. Zo ontstaat een goed beeld van de Eemnesser politiemans Volwerk, die in Eemnes woonde en werkte van 1946 tot zijn dood in 1978. Ook komen allerlei wederwaardigheden van zijn gezin van elf kinderen aan bod.

NELLY JONGERDEN-VOLWERK:

Mijn vader Mattheus Volwerk (hij werd Theew genoemd) is geboren op 20 februari 1893 te Sommelsdijk op het eiland Goeree-Overflakkee. Hij was de zoon van Johannes Volwerk en Paulina Bakker. Het eiland was in die tijd alleen nog maar bereikbaar met een gammele boot. Je had er niet meer dan aardappelen, uien en peen.

Gedurende de Eerste Wereldoorlog vervulde vader als onderofficier zijn dienstplicht in Zeeuws-Vlaanderen. Hij heeft daar zelfs nog gekaart met gewonde Duitsers. Tijdens die Eerste Wereldoorlog is hij ook getrouwd op 20 augustus 1915 en wel met Klaartje Korteweg, ook geboren te Sommelsdijk en wel op 28 december 1893 als dochter van Leendert Korteweg en Martina de Korte.

Toen de oorlog voorbij was en vader uit de dienst kwam, wilde hij meer. Moeder en hij wilden van het eiland Goeree af. Er was niks te verdienen. Niet lang daarna begon Vader aan een politieopleiding, die hij afsloot in 1919. Inmiddels waren er in Sommelsdijk twee kinderen geboren: Han (Johannes) in 1916 en Leen (Leendert) in 1918.

Schiedam

Op 16 november 1919 kreeg vader een aanstelling als politiemans in Schiedam. Er volgde een verhuizing van Sommelsdijk naar Schiedam. Daar groeide het gezin met drie kinderen: Lies (Eliza) in 1919, Paulien (Paulina Martina) in 1921 en Rinus (Marinus) in 1922.

IJsselstein

In november 1923 solliciteerde vader naar een baan als politiemans in IJsselstein in de provincie Utrecht. Hij werd aangenomen en verhuisde vervolgens met zijn gezin van vijf kinderen naar IJsselstein. Mijn oudere broers en zusters hebben het

Het gezin Volwerk.

Achteraan staande v.l.n.r. Leen – Han – Rinus (kleine jongen) – Lies – Paulien.

Zittend: vader Theew Volwerk – naast hem: Tiny & Theo (tweeling) – moeder Klara Korteweg met dochter Klara op schoot. Helemaal vooraan: Jan

daar nog altijd over. Daar ligt hun jeugd! We woonden daar in een huis aan de Benschopperstraat. Ons gezin werd in die tijd uitgebreid met nog zes kinderen:

Tiny (Martina Jannetje), geboren in 1927

Theo (Mattheus), ook geboren in 1927

Jan, geboren in 1928

Klara (Klaartje Pieterella), geboren in 1930

Janny (Jannetje), geboren in in 1932

Nelly (Pieterella Leentje) , geboren in 1937

Nadat in 1940 de Tweede Wereldoorlog was uitgebroken, veranderde de sfeer bij het politiekorps. Dit heeft er toe geleid dat vader werd overgeplaatst naar Voorschoten.

Foto van het gezin Volwerk, gemaakt te Cothen op 20 augustus 1945 toen de ouders 30 jaar getrouwd waren. Alle gezinsleden waren toen voor het eerst na de oorlog weer bij elkaar.

Staande v.l.n.r.: Jan - neef Rinus (?) Korteweg - Paulien - Tiny - Janny - Lies - Alie Heijkamp (vriendin van Lies) - Rinus - Theo - Klara.

Daarvoor zittend (of staand) v.l.n.r. Theo (zoon van Han) - Mary v.d. Vlasakker (getrouwd met Han) - Mary (dochter van Han) – Han – vader Theew Volwerk – moeder Klara Korteweg – Leen – Catrien (dochter van Han). Vooraan met pop: Nelly.

Voorschoten

We kwamen op 9 januari 1941 In Voorschoten wonen. Dat bleek achteraf niet zo'n goede plek. Het was er te stads en er kwam toen al honger om de hoek. Na bijna twee jaar besloot vader te solliciteren naar Cothen in Utrecht.

Cothen

In Cothen, waar we woonden vanaf 11 november 1942, hebben we een heftige tijd beleefd maar ook een goede tijd. Ik kan me er nog aardig wat van herinneren. Zo werden er Duitsers bij ons ingekwartierd; onze voorkamer werd hiervoor ge-

vorderd. Ik heb in die tijd wel bij een Duitser op schoot gezeten. Later, in 1944, kregen we evacuees uit de Betuwe.

Het ergste van alles was toen dat mijn ouders niet wisten waar hun oudste zonen waren.

Mijn oudste broer Han wilde graag onderwijzer worden. Maar daar was geen geld voor. Nadat hij trouwde, ging hij als beroepsmilitair werken bij de Cavallerie. Han is gewond geraakt bij gevechten op de Grebbeberg in 1940, waarna hij enige tijd krijgsgevangen is geweest in Tsjechië. Vervolgens dook hij tijdens de oorlog onder.

Mijn tweede broer Leen ging in 1937 als beroepsmilitair bij de Marine. Toen de oorlog uitbrak, zat hij op de Nederlandse Antillen. Zodoende kon hij niet meer naar Nederland komen. Mijn ouders hebben de hele oorlog door niets van hem gehoord.

Mijn derde broer Lies was tijdens de oorlog ook ondergedoken en wel in Jutphaas. Daar heeft hij zijn vrouw leren kennen: Alie Heijkamp. Ze zijn na de oorlog getrouwd. Wij wisten niet waar hij tijdens de oorlog was.

Mijn vierde broer Rinus moest rond 1942 in Duitsland bij een slager in Berlijn gaan werken. Toen hij na zes maanden met verlof naar Nederland ging, zei de slager dat hij beter niet terug kon keren. Hij besloot onder te duiken. Hij kwam wel af en toe bij ons thuis. Zo bijvoorbeeld op een zomeravond, verkleed als een oud vrouwtje. Ik speelde buiten en nadat ik Rinus had herkend, rende ik naar binnen en riep: "Rinus komt er aan!" Er werd me gezegd dat ik dit niet verder mocht vertellen want anders kwamen de Duitsers en die zouden ons allemaal meenemen!

Het leek erop dat zelfs mijn jongste broer Jan niet veilig was. Hij ging toen dagelijks op de fiets van Cothen naar de MULO in Zeist. Hij was groot van stuk en daarom werd hij steeds aangehouden want ze dachten dat hij al 17 was.

Mijn moeder heeft wel eens gezegd: "Als de oorlog nog langer duurt, raak ik al mijn jongens kwijt".

Soestdijk

Mede door de oorlog lag de infrastructuur van de politie en de militaire politie toen behoorlijk overhoop. Zodoende kwam vader in de zomer van 1945 tijdelijk bij de militaire politie terecht. Aan het eind van de oorlog werd vader gedetacheerd: hij werd tijdelijk marechaussee, belast met de bewaking van het Paleis op

de Dam in Amsterdam en Paleis Soestdijk. Tijdens het patrouille lopen daar heeft hij wel eens gezien dat koningin Wilhelmina zat te slapen in bed met wel tien kus-sens in haar rug! Zo is hij in deze omgeving terechtgekomen en leerde hij Eemnes kennen. Ik vermoed dat hij in die tijd ingekwartierd was in Baarn of Soest. Omdat hij geen woning kon krijgen in die plaatsen heeft hij in 1946 gesolliciteerd naar Eemnes want daar kon hij wel een woning krijgen.

Eemnes

Op 27 december 1946 verhuisde ons gezin zonder de vier oudste zonen van Cothen naar Eemnes. Mijn ouders gingen met zeven kinderen wonen op het adres Molenweg 3 in Eemnes. (nu Molenweg 11) Ik was negen jaar oud en kwam op de Bijbelschool aan de Laarderweg. Na de kleine dorpschool in Cothen was dit een grote school met zelfs drie lokalen!

Al op 31 januari 1947 werd vader benoemd tot Wachtmeester 1^e klas en Postcommandant voor Eemnes. Met ingang van 1 maart 1948 zou vader officieel met pensioen gaan. Dat gebeurde toen op 55-jarige leeftijd. Burgemeester Kolfschoten was zo met vader ingenomen dat hij er alles aan heeft gedaan om de benoeming van vader met vijf jaar te verlengen.

Groot verdriet

Mijn broers Han, Rinus en Theo zijn na de oorlog naar Nederlands-Indië gegaan om als oorlogsvrijwilligers mee te doen aan de politionele acties. Ze vertrokken op 21 juli 1946 uit Nederland. Eerst volgden ze een opleiding van vier maanden in Engeland. Daarna vertrokken ze naar Nederlands-Indië, waar ze in november 1946 aankwamen. Rinus vertrok van Java als commandant van een gevechtswagen naar Medan op Sumatra. Tijdens een zuiveringsactie op de Karo-hoogvlakte raakte hij op 19 oktober 1947 gewond bij Kabandjahe en aan de gevolgen daarvan is hij toen snel overleden. Hij is eerst begraven op het Polonia Ereveld bij Medan. Zijn broers Theo en Han waren daarbij aanwezig. Later is hij herbegraven op het Nederlands Ereveld "Leuwigajah" in Cimahi, een stad in de buurt van Bandung op West-Java. Rinus was korporaal en jager 1^e klas bij de Huzaren van Boreel.

Ik kan me nog herinneren dat wij met de hele familie na het overlijden van Rinus "rouw gingen brengen" in de Hervormde kerk aan de Kerkstraat. Dat was een gewoonte binnen de protestantse kerk. Op een zondag tijdens de dienst gingen we

Marinus (Rinus) Volwerk. Geboren te IJsselstein in 1922. Omgekomen op 19 oktober 1947 bij gevechtshandelingen te Kabandjahe op Sumatra.

Begrafenis op het Polonia Ereveld in Medan van korporaal Marinus Volwerk, overleden aan zijn verwondingen op 19 oktober 1947. Rechts de kist van Rinus Volwerk.

Gemeentehuis Eemnes met het achterhuis dat later is afgebroken. Hier woonde het gezin van politiemann Volwerk van 1949 tot en met 1957. Foto ca. 1960.

Graf van Marinus Volwerk op het Nederlands Ereveld "Leuwigajah" te Cimahi bij Bandung op Java. Hij is daar herbegraven. Hij was Korporaal (KPL.) Oorlogsvrijwilliger (OVW.) 1^e Eskadron (1 E) Pantserwagens (PAW) van het Regiment Huzaren van Boreel (RH Boreel) bij de Koninklijke Landmacht (KL).

Adjutant Mattheus (Theo) Volwerk bij het graf van zijn broer Marinus (Rinus) Volwerk tijdens de begrafenis op het Polonia Ereveld in Medan. Oktober 1947.

met z'n allen op de voorste rijen in het midden zitten. Ik vond het als kind wel een beetje gewichtig. Daar werd Rinus toen speciaal herdacht. In 1951 is Rinus in Eemnes ook nog speciaal herdacht tijdens een contactavond voor gedemobiliseerden. Vele jaren later is er in IJsselstein een straat naar Rinus genoemd: de Marinus Volwerkstraat omdat hij daar ook actief was geweest in het verzet.

Verhuisd

Op 11 december 1949 verhuisde ons gezin naar de woning in het gemeentehuis van Eemnes op Wakkerendijk 28. We hebben daar gewoond van 1949 tot 1957.

In het gemeentehuis liep van voor naar achter een brede gang. Rechts daarvan was de raadszaal en aan het eind van de gang was rechts een deur en daardoor kwam je in onze huiskamer en keuken. In de huiskamer stond een enorm bureau, waar mijn vader aan werkte. Dat was in feite het politiebureau van Eemnes.

In de keuken was een trap met 22 treden, die je op de zolder bracht. Die zolder hoorde bij onze woning en liep over het hele gemeentehuis. In elke hoek van de zolder was een slaapkamer. Ik meen te weten dat er voor ons één bijgemaakt is omdat we zo'n groot gezin hadden.

Aan de achterzijde, tegen het gemeentehuis aan, stond een soort oude boerde-

rij. Daar stonden onze fietsen en daar deden we de was. Daar stond ook de Eemnesser brandweerwagen. Via een houten trap van 10 treden kwam je vanuit het achterhuis in onze woonvertrekken.

Onder het gehele pand bevonden zich vier kelders van de gemeente en één kelder voor ons. Van die vier was er één het archief van het Waterschap. Er was ook een soldatenkelder. Daar kwam elke week “de natte hap” bij elkaar. Dit was een oude bijnaam voor de Nationale Reserve ofwel het onderdeel van de Landmacht, bestaande uit parttime militairen, die vrijwillig aan het leger meedoen. Deze mannen hielden wel van een glaasje vandaar de bijnaam “natte hap”.

Achter het pand lag een enorm diepe tuin, die helemaal voorbij de tegenwoordige Jhr. C. Roëll-laan liep. Er stonden hoge bomen (peppels) langs het huis van Van Wijk (nu Roëll-laan). We hadden daar een boomgaard, een groentetuin en een kippenhok en de was werd er gedroogd.

Bode en conciërge

Op 1 mei 1953 kreeg vader eervol ontslag als politieman van Eemnes. Hij werd opgevolgd door C. Gouverneur. Maar vader was niet verloren voor de gemeente want hij werd op aandringen van burgemeester Kolfschoten met ingang van die datum aangesteld als bode van de gemeente Eemnes en conciërge van het gemeentehuis. Daarnaast werd hij ook gemeentedeurwaarder van Eemnes. De jaarvergoeding daarvoor werd toen verhoogd van 10 naar 25 gulden. Op 24 september 1954 werd hij ook nog aangesteld als inner van het huurgeld van de woningwetwoningen in Eemnes.

Huwelijk met Jaap Jongerden

In die jaren vijftig werd het snel rustiger in huis. De een na de ander ging de deur uit. In die tijd werd Jaap Jongerden uit Eemnes mijn man. Hij was de zoon van rietdekker Isak Jongerden van de Laarderweg. Ik kende hem al bijna mijn hele leven: van de Bijbelschool in Eemnes, van de Hervormde kerk en van het christelijk zangkoor “Excelsior”. Nadat hij zijn dienstplicht vervuld had, volgde Jaap zijn eigen weg en ging over naar het militaire beroepsleven. Hij startte als chauffeur in Harderwijk en werd later rij-instructeur. We trouwden in 1956 en konden komen inwonen bij mijn ouders in het gemeentehuis. Daar is in maart 1957 onze oudste zoon Rinus geboren.

Vertrek uit het gemeentehuis

Op 10 april 1957 verhuisden mijn ouders naar de nieuw gebouwde woning Raadhuislaan 2. Ook daar mochten we inwonen. Die woning stond min of meer in onze achtertuin. Daar is op 28 juni 1958 onze tweede zoon Ico geboren. We hadden in april al een bovenwoning in Harderwijk aangeboden gekregen maar we besloten pas te verhuizen na de bevalling. Drie weken na de geboorte van Ico verhuisden we naar Harderwijk en verliet ik Eemnes.

Afscheid van de gemeente

Op 1 januari 1961 kreeg mijn vader eervol ontslag als bode van de gemeente Eemnes en als conciërge van het gemeentehuis. Hij werd in die functies opgevolgd door Willem Bieshaar. Vader en moeder verhuisden daarom op 17 januari 1961 naar Wakkerendijk 20 zodat Willem Bieshaar en zijn vrouw in hun woning konden trekken. Moeder overleed op 16 oktober 1968. Vader verhuisde op 21 juli 1975 naar De Waag 4, in het complex voor ouderen. Hij overleed op 1 januari 1978.

Ons verdere leven in Ede

Eind jaren zestig deed Jaap een volgende opleiding en dat bracht ons in de winter van 1971 naar Ede. Inmiddels waren onze zonen op de middelbare school beland en daarna hebben ze hun eigen weg gekozen. Zoon Rinus woont al 35 jaar met zijn gezin in Groningen en Ico in Almelo.

Helaas openbaarde zich bij Jaap rond de jaren negentig een slopende ziekte. Na lange jaren van ziekte en zorgen overleed hij op 19 juni 2012 en was toen 77 jaar geworden. Hij is begraven op de Algemene Begraafplaats in Eemnes. Nog bij leven had Jaap zorg om mij en het was zijn advies om na zijn dood dicht bij de kinderen te gaan wonen en dat is Almelo geworden.

Slot

Al schrijvende voor dit interview wandelde ik met steeds meer bewondering door het leven van mijn ouders, die een groot gezin door twee oorlogen heen hebben geloodst! Met diep respect!

JOHN VOLWERK:

Mijn vader Leendert Volwerk is geboren op 7 juli 1918 in Sommelsdijk. Na de lagere school is hij enige tijd slagersknecht geweest in IJsselstein. In 1937 kwam hij bij de marine. Hij werd uitgezonden naar Curacao en Aruba en was actief als staartschutter aan boord van vliegtuigen. Na enige tijd kreeg hij pleuritis en daarom mocht hij niet meer vliegen. Hij werd instructeur voor grondschutters. Kort daarna brak de Tweede Wereldoorlog uit. Vader kon niet meer terug naar Nederland en hij is daarna per schip van Curacao naar Holyhead in Wales gevaren. Vandaar ging hij naar Cardiff, waar hij werkte bij de controle van spionnen. Na korte tijd vertrok hij naar Schotland, waar hij bij de RAF ging werken op Leuchars Basis. Hij sloot zich in april 1941 aan bij het 320-Squadron. Hij heeft twee jaar gewerkt bij dit Squadron. Het 320-Squadron was een Nederlands maritiem squadron als onderdeel van de Britse Royal Air Force. Ze spoorden onderzeeërs op en deden ook mee aan bombardementsvluchten.

In Schotland ontmoette mijn vader in die tijd Allison Gray. Ze werden verliefd en trouwden op 29 mei 1942. Ze bleven wonen in Schotland. Op 1 november 1943 werd mijn broer Leo (Leendert) geboren en ik werd geboren op 17 augustus 1945 in Dundee. Ik werd John Mattheus genoemd; die tweede naam was de naam van mijn grootvader Volwerk.

Vader heeft de oorlog overleefd. Na die oorlogstijd moest hij weer terug naar Nederland want hij was nog steeds een Nederlandse marinier. Kort na de oorlog brachten we al een bezoek aan de familie. Zo rond 1948-1949 hebben we enige tijd in Nederland gewoond. Na een kort verblijf in Eemnes woonden we in Rotterdam. Rond die tijd heeft vader op verzoek van mijn moeder het leger verlaten. Het gaf teveel verbondenheid aan Nederland. Mijn vader werkte daarna in de Rotterdamse haven bij de havenpolitie. Maar mijn moeder wilde niet dat hij daar bleef omdat er teveel criminaliteit was. Daarom is hij toen bij de veiligheidsdienst van een bank gaan werken. Schotland bleef echter trekken en kort daarna keerden we terug. In 1953 besloten mijn ouders om het nogmaals te proberen in Nederland. Ik weet nog dat mijn broer en ik bij de kroning van Koningin Elizabeth II op 2 juni 1953 geen mok kregen omdat wij gingen verhuizen. In Nederland bleek opnieuw dat mijn moeder daar beslist niet kon aarden en daarom besloten we in 1955 definitief terug te keren naar Schotland. Mijn vader nam zich voor om nooit meer in

Trouwfoto van Leendert Volwerk en Allison Gray. Schotland, 29 mei 1942.

Foto gemaakt ca. 1970 achter de woning Wakkerendijk 20. V.l.n.r. Leen Volwerk (1918-1980), Nicola Volwerk, dochter van John en kleindochter van Leen, Theew Volwerk (1893-1978), voorheen politiemans in Eemnes.

Holland te leven en alleen terug te komen om met de caravan vakantie te vieren en om sigaren te kopen.

Vader heeft daarna verschillende banen gehad. Lange tijd werkte hij als tuinman voor een Zweedse barones. Uiteindelijk werd hij psychiatrisch verpleegkundige. Wij woonden vele jaren in Cupar, een stad in Fife, Schotland in de buurt van Dundee.

In 1963 ben ik getrouwd met Margaret Diane Mason. We werden ouders van een dochter Nicola en een zoon John. Onze zoon woont in Melbourne, Australië. Wij wonen in het dorp Weston-Turville in Buckinghamshire in Zuid-Oost-Engeland.

De Volwerks zijn een familie van politiemensen en militairen en ze zouden zich heel gelukkig prijzen als ze wisten dat ik ze gevolgd ben met een militaire

loopbaan in Engeland van 34 jaar! Ik werkte bij de RAF als squadronleider in de logistieke en administratieve sector.

Mijn vader Leendert is overleden in 1980 op 61-jarige leeftijd. Moeder Alison stierf in 2003 op 89-jarige leeftijd.

Ik heb John en Margaret rondgeleid door Eemnes langs de plekjes, die hij nog kende uit zijn jeugd. Hij wist zich het volgende nog te herinneren uit de periode van 1953 tot 1955:

In mijn jeugd heb ik korte tijd in Eemnes gewoond bij mijn grootouders in het gemeentehuis.

Ik herinner me het achterhuis, een soort schuur waarin van alles van de gemeente stond. Vandaar liep een trap naar de woning van mijn grootouders. Als je boven kwam, had je opzij de kapstokken. Daar hing mijn opa altijd zijn politiegeweer op. Achter het huis was een heel grote tuin. Daar liepen kippen en een haan. Die haan ging altijd achter mij aan en ik denk dat mijn opa hem daarom voor de soep heeft gebruikt.

Als ik de Wakkerendijk over stak, kwam ik bij het haventje. Ik vond het heerlijk om daarin te vissen, prachtig zittend op de dijk. Er waren toen nog twee havenarmen.

Ook heb ik goede herinneringen aan de burenen: de familie Hoogland. Ze hadden een bakkerij en het was voor mij een feest om er naar toe te lopen en een vers broodje te kopen.

Met heel veel plezier ging ik naar de boerderij van de familie Rozenberg op Meentweg 45. De jongste broer van mijn vader was Jan Volwerk en hij had in die

John Volwerk (geboren 1945) en zijn vrouw Margaret Diane Mason. Foto 2015.

Foto gemaakt in oktober 2011 t.g.v. het 55-jarig huwelijksfeest van Nelly Volwerk en Jaap Jongerden.

V.l.n.r. Nelly Volwerk, Rinus Jongerden (zoon Nelly en Jaap), Jaap Jongerden (in rolstoel), Truus Hut (vrouw van Rinus), Jaap Jr. (zoon van Rinus), daarvoor Sven Uphoff (zoon Henk), Wessel Uphoff (zoon Henk), daarvoor Myra (dochter Henk en Frida), Henk Uphoff (man Frida), Frida Jongerden (dochter Rinus) met Danie (zoon Henk en Frida), Ico Jongerden (zoon Nelly en Jaap), Francien (vriendin Ico), Poedja (vrouw Jaap Jr.), Wouter (zoon Ico) en Jolieke (dochter Ico).

tijd verkering met Bep Rozenberg. Bep woonde op die boerderij aan de Meentweg. Door haar genoot ik van alles wat er op die boerderij was te beleven.

Nadat we langs de woningen gegaan waren waar de grootouders van John in Eemnes gewoond hadden, bezochten we op de Algemene Begraafplaats het graf van

Veearts Jan van Eijden; een bekende Nederlander uit Eemnes

HENK VAN HEES

zijn grootouders Mattheus Volwerk en Klaartje Korteweg. Een emotioneel slot van een kort verblijf in Eemnes voor deze Nederlandse Engelsman.

Ik wil John Volwerk bedanken voor zijn medewerking aan dit artikel! Heel veel steun en informatie heb ik gekregen van Nelly Jongerden-Volwerk. Ze heeft dat op een heel sympathieke manier gedaan en daar ben ik haar zeer dankbaar voor.

BIJLAGE

Het gezin van Mattheus Volwerk en Klaartje Korteweg:

1. Johannes (Han), (1916-1997), beroepsmilitair, trouwde Marringien van de Vlasakker (1918-2014)
2. Leendert (Leen), (1918-1980), o.a. beroepsmilitair, getrouwd met Allison Gray (1914-2003)
3. Eliza (Lies), (1919-1983), politieman, getrouwd met Aaltje Heijkamp (1923-1998)
4. Paulina Martina (Paulien), (1921-2014), getrouwd met Johan Egbert Henri Boomgaard (1907-1988) beroepsmilitair
5. Marinus (Rinus) militair, (1922-1947), ongehuwd, gesneuveld in Ned. Indië
6. Martina Jannetje (Tiny), (geb. 1927), getrouwd met Hermanus van Kooten
7. Mattheus (Theo), (1927-1988), beroepsmilitair, getrouwd met Gretha van Dijk
8. Jan, (1928-1999), politieman, getrouwd met Elbertje (Bep) Rozenberg (1928-2009)
9. Klaartje Pieternella (Klara), (geb. 1930), getrouwd met G. van Meijeren
10. Jannetje (Janny), (geb. 1932), getrouwd met H.A. Hoekstra
11. Pieternella Leentje (Nelly), (geb. 1937), getrouwd met Jaap Jongerden, (1935-2012) beroepsmilitair .

Mijn grootmoeder van moeders kant was Marie van Eijden (1892-1976). Haar grootvader was Gerrit van Eijden (1820-1906), een boer, die in Eemnes opgroeide op de boerderij Wakkerendijk 186. Zijn grootvader was Jan van Eijden (1759-1826).

Enige tijd geleden gebruikte ik Google om wat meer te weten te komen over deze voorvader Jan van Eijden. Ik kwam hem plotseling tegen in een artikel in de Nieuwsbrief van de Historische Vereniging Den Dolder. Ik las daar dat hij rond 1800 een soort bekende Nederlander was. Dat wekte mijn nieuwsgierigheid en verder lezend ontdekte ik nieuwe feiten over deze Eemnesser voorvader! Daar gaat dit artikel over. Maar eerst wil ik Jan van Eijden even voorstellen.

JAN VAN EIJDEN

Hij werd rooms-katholiek gedoopt in Eemnes op 1 januari 1759 als de zoon van Rijk Teunisz van Eijden (1725-1776) en Rijkje Hannes Hoefsloot (1727-1805). Hij was de zesde in een gezin van dertien kinderen, dat woonde op de grote boerderij Wakkerendijk 186. Zijn vader Rijk van Eijden is o.a. burgemeester van Eemnes-Binnen geweest.

Hij trouwde in Eemnes op 5 november 1779 met Reijertje Teunisse Kolkshoten (1757-1837). Ze kregen negen kinderen: zeven zonen en twee dochters.

Net als zijn vader Rijk was Jan boer. Maar kennelijk hield hij niet van stilzitten. Hij bleek ondernemend. Zo was hij naast het boerenwerk actief als vrachtrijder. Na zijn huwelijk ging hij met zijn vrouw wonen op de laatste boerderij van Eemnes voor de grens met Baarn op Wakkerendijk 288. In 1784 kocht hij de boerderij Wakkerendijk 274 en verhuisde daar naar toe. Hij verdiende daar steeds beter met zijn werk want elk jaar moest hij meer belasting betalen.

In 1796 verhuisde Jan met zijn gezin naar Den Dolder en pas in 1814 kwam hij weer terug in Eemnes. Ik wist nooit hoe het hem vergaan was in Den Dolder totdat

Tekening van het oude Den Dolder gemaakt door Louis Philippus Serrurier in 1731. Jan van Eijden uit Eemnes woonde met zijn gezin in het oude Den Dolder van 1796 tot en met 1814.

ik het artikel van de Historische Vereniging Den Dolder las. Die informatie maakte zijn levensverhaal compleet.

JAN VAN EIJDEN IN DEN DOLDER

Den Dolder hoorde van oudsher onder de gemeente Zeist. Rond 1796 lag het niet op de plek waar het nu ligt. Het oorspronkelijke Den Dolder lag aan de Soestdijkseweg ter hoogte van het huidige Prins Hendriksoord. Het bestond in die tijd uit het herenhuis Ewijckshoeve, een herberg, enkele boerderijen en daghuurderswoningen.

In 1796 kocht Jan van Eijden de boerenhofstede "Het Spie", die voor die tijd bewoond was door Aart van Woudenberg. De hofstede lag aan de Soestdijkerweg ("Utrechtseweg"). De naam van deze boerderij leeft nog voort in Restaurant

"t Spiehuis", dat weer net in Soest ligt op het adres Biltseweg 45-47. Rond 1800 gaf Jan van Eijden zijn boerderij de naam "Den Dolder". Uit een beschrijving van 1813 kunnen we opmaken hoe het bezit van Jan van Eijden er uit zag:

"De boerenhofstede Den Dolder genaamd, bestaande in een goede woning tot woonhuis voor de pachter geschikt, hebbende eenige kameren gelijkvloers, door verschillende vensterramen voor licht en hun uitzicht hebbende op het plein en den rijweg; voorts achter en terzijde van hetzelfde worden nog gevonden: een bakhuis waarin een oven om brood in te bakken, voorts bergen, schuren en stallingen voor het vee, waarin een dorsvloer, wijders nog een schapenhok geschikt tot bergingen en stallingen van de schapen".

Bij de hofstede hoorden ook nog: twee morgen bouwland, genaamd "De Spie", vijf morgen bouwland gelegen achter een wal en drie morgen bouwland genaamd "De Driesten".

Behalve de hofstede en bijbehoren kocht Jan van Eijden in 1796 ook nog achttien morgen bouw- en weiland in Den Dolder met het schapenhok, dat daar op stond. In hetzelfde jaar pachtte hij ook nog drie morgen land. Al zijn landerijen lagen tussen de Engelse Vaart ("Dijksche Vaart") en de Laan van Ewijckshoeve. Jan behoorde in 1812 tot de hoogstaangeslagenen voor de gemeentelijke belasting in Zeist.

AANKOOP VAN DE HERBERG AAN DEN DOLDER

Het ging blijkbaar goed met Jan van Eijden in Den Dolder. In 1805 kocht hij namelijk de herberg van Den Dolder ("Herbergh aan Den Dolder"). Deze herberg lag toen op de splitsing van de Soestdijkerweg ("Utrechtseweg") en de Embranchementseweg ("Vuurscheweg"). Vanaf 1797 was Dirk van der Woerd daar herbergier ("duntapper"). De herberg had het huisnummer 178 en is trouwens in 1839 afgebroken.

ACHTERGRONDEN BIJ DE WELVAART VAN JAN VAN EIJDEN

Jan van Eijden deed het wel erg goed voor een gewone boer. Ik heb me wel eens

afgevraagd waar de welvaart van deze voorvader vandaan kwam. Het antwoord vond ik in het artikel van de Historische Vereniging Den Dolder. Jan was namelijk niet alleen boer maar ook veearts! Dat had men ontdekt aan de hand van een enquête uit 1811 over veeartsen.

DE ENQUÊTE VAN 1811

De veeartsenijkunde stond rond 1800 nog maar in de kinderschoenen. Rond 1761 ontstond in Frankrijk de eerste opleiding diergeneeskunde. In Nederland kwam pas de eerste Veeartsenijschool in 1821 in Utrecht. Van 1810 tot 1813 maakte ons land deel uit van het Franse Keizerrijk. In die tijd werden door de hogere overheden veel enquêtes onder de gemeentebesturen gehouden. Zo kwam er in 1811 ook een enquête over veeartsen. Net als in andere plaatsen moest de burgemeester (maire) van Zeist opgeven hoeveel veeartsen er in zijn gemeente woonden, hoe ze heetten, welke opleiding ze hadden gevolgd en hoe bekwaam ze waren.

De burgemeester antwoordde ***“dat één persoon in de gemeente Zeist zich bezig hield met het genezen van paarden, koeien, schapen en varkens en dat was Jan van Eijden in Den Dolder”***.

Op de vraag naar zijn opleiding moest de burgemeester antwoorden ***“dat Jan van Eijden niet gepromoveerd was in de diergeneeskunde en dat hij ook geen brevet of diploma bezat”***.

Op de vraag waar hij gestudeerd had, was het antwoord van de burgemeester: ***“Bij zijn vader van zijn jongste jaren af, die hem in alle kwalen van alle vee heeft onderrigt en de middelen tot herstel heeft opgegeven en welke soorten van drugen (kruiden) bij hem altoos voorhanden zijn”***. Deze wijze vader was Rijk van Eijden.

Naar aanleiding van de vraag over zijn bekwaamheid was de burgemeester vol lof omdat zelfs hooggeplaatste personen uit het land Jan van Eijden consulteerden. Hij schreef: ***“De grootte heere van 't land komen bij hem om de kwalen van haar vee, is 't mogelijk, te doen genesen worden”***.

Deze bekendheid en klandizie zullen er voor gezorgd hebben dat het Jan van Eijden financieel goed ging.

Woning Wakkerendijk 214-218, gefotografeerd circa 1910. Jan van Eijden kocht dit huis in 1814 en stierf er in 1826.

TERUG NAAR EEMNES

Wilde Jan het rond zijn 55^e jaar wat rustiger aan gaan doen en dacht hij aan rentenieren? Zijn jongste dochter Rijkje was in 1799 in Den Dolder geboren dus zijn kinderen verlieten het ouderlijk huis. En geboorteplaats Eemnes trok kennelijk weer. In 1813 verkochten Jan en zijn vrouw Reijertje hun boerderij en herberg in Den Dolder. Ze mochten nog in de boerderij blijven wonen tot 1 mei 1814.

Op 4 mei 1814 kochten Jan en zijn vrouw voor 730 gulden een woning met moestuin van Izak Gijsbertse Harder. Dit pand is nog steeds te vinden op het adres Wakkerendijk 214-216-218, toentertijd gelegen achter de school van Eemnes-Binnen en tegenover het Dikke Torentje. Jan had duidelijk zijn schapjes op het droge en is daar gaan rentenieren. Op de Eemnesser bevolkingslijst van 1820 wordt hij namelijk rentenier genoemd.

Op 31 oktober 1821 kocht hij de boerderij Wakkerendijk 186, het huis waar

Duitse families in Eemnes - deel 3

HENK VAN HEES

hij geboren was. Hij kocht het van Hendrik Bosterdijk, de zoon van zijn zus Neeltje van Eijden en Maas Bosterdijk. Voor deze boerderij en de daarbij behorende 22 bunder grond betaalde hij 9600 gulden.

Jan van Eijden stierf in zijn huis in Eemnes in 1826. Zijn weduwe Reijertje bleef nog tot 1833 in het huis Wakkerendijk 214-218 wonen. Daarna verhuisde ze naar de boerderij Wakkerendijk 186, die ze verhuurde aan haar zoon Jan, getrouwd met Teuntje Lakeman. Ze is daar overleden op Tweede Kerstdag 1837.

En zo werd het raadsel van mijn voorvader Jan van Eijden dankzij de Historische Vereniging Den Dolder opgelost! Waar een Eemnesser boer al niet groot in kon zijn!

Het gezin van Jan van Eijden uit Eemnes, boer en veearts en zijn vrouw Reijertje Kolkschoten:

1. Rijk, geboren 1780, jong gestorven
2. Teunis, (1782-1854), veearts evenals zijn vader; hij werkte als veearts in Eemnes en daarna in Naarden en was getrouwd met Aaltje van Schaijk (1803-1877). Teunis was aan één kant van zijn lichaam verlamd.
3. Marritje, (1784-1828); trouwde Johannes Michaël van Soest (1773-1835)
4. Jan, geboren 1787, jong gestorven
5. Jan, (1788-1873), boer in Eemnes en Stoutenburg; trouwde Teuntje Lakeman (1792-1851)
6. Evert, geb. 1788, jong gestorven
7. Hannes, (1792-1876), stamvader van de Larense tak Van Eijden; trouwde Jaantje Smit (1794-1859) Hannes was opzichter der jacht en visserij te Laren
8. Evert, (1795-1809), ongehuwd overleden te Den Dolder
9. Rijkje, (1799-1878) geboren in Den Dolder; trouwde Rutger Ruijter,

Er kwamen geregeld Duitsers naar Eemnes in de afgelopen eeuwen. De Genealogische Werkgroep Eemnes heeft in de afleveringen 1 en 3 van het HKE-kwartaalblad 2015 artikelen verzorgd over Duitse families, die langere tijd in Eemnes woonden en die geregeld voorkomen in de archieven. Dit is het laatste artikel in de serie over Duitsers in Eemnes. Het betreft de periode van ongeveer 1700 tot 1920. Dit artikel bestaat uit vier onderdelen:

1. *Een beknopte beschrijving van Duitse families, die maar korte tijd in Eemnes verbleven.*
2. *Vermelding van Duitse personen in de Eemnesser overlijdensactes over de periode van 1811 tot en met 1920.*
3. *Duitse personen, vermeld in Eemnesser trouwregisters en lidmatenregisters.*
4. *Conclusies n.a.v. de drie artikelen over Duitse families en personen in Eemnes.*

1. DUITSE FAMILIES VOOR KORTE TIJD IN EEMNES

1.A Familie Van der Beek:

Het verhaal van deze familie is voor een groot deel nog in nevelen gehuld! Het begint met een zekere Marten Arentsz, evangelisch luthers van religie, die in het begin van de 18^e eeuw geboren is in Hoissen/Hoissem/Housen, een plaats in Holstein in Noord-Duitsland. Mogelijk gaat het hier om Husum, een stadje 80 km. ten westen van Kiel in de deelstaat Sleeswijk-Holstein.

We vinden Marten voor het eerst in Eemnes als hij daar op 22 oktober 1747 trouwt met Anna Hendrica van Muijden, de weduwe van Willem Oorboom (Oirboom). Willem was geboren te Baarbeek in Vlaanderen en hij had in Eemnes sinds circa 1732 een smederij op Wakkerendijk 138. Na zijn dood hertrouwde zijn vrouw met Marten Arentsz, die bij de smederij kwam wonen. Anna Hendrica

van Muijden stierf te Eemnes in 1750. Ze heeft met Marten twee kinderen gekregen.

Op 8 november 1750 hertrouwde Marten Arentsz met Bietje Jacobse Zeevangh, rond 1725 geboren te Eemnes als dochter van Jacob Thijssen Zeevangh en Jannitje Arisse Kleinen. Marten werd bij die gelegenheid Marten Arentsz van der Beek genoemd. Uit dit huwelijk zijn nog zeven kinderen geboren in Eemnes, Baarn en Soest. Er werd kennelijk veel verhuisd binnen de regio. In 1752 heeft Marten de smidswinkel van Wakkerendijk 138 verkocht. Na de doop in 1770 van dochter Catharina is er van dit gezin geen enkel spoor meer terug te vinden. Zouden ze misschien weer naar Sleeswijk-Holstein zijn gegaan?

1.B. Familie Bij de Kellen

Rond 1811 komt Ernst Henrich bij de Kellen naar Eemnes. Hij is op 11 oktober 1772 gedoopt (ev. Luth.) in Engter in de Kreis Osnabrück in Neder Saksen. Hij is de zoon van Johan Herman bey der Kellen en Catharina Margaretha Ottes. Hij is mogelijk rond 1805 naar Nederland gekomen. Hij trouwde in Eemnes op 23 december 1810 met Catharina de Vriend (Vring). Hij werd hier tuinman op de buitenplaats "Eemlust" op Wakkerendijk 132. Ook in Eemnes werd op 17 april 1811 zoon Johan Ernst geboren.

Rond 1813 verhuisde het gezin al weer naar Loenen. Daar werd in dat jaar zoon Jacobus geboren.

Deze Jacobus droeg de naam Bijdekellen nog over aan drie generaties, die hoofdzakelijk in Zeist woonden. Daarna is deze familienaam in 1966 in Nederland uitgestorven.

Glas met daarop een afbeelding van het Huis "Eemlust" op Wakkerendijk 132 in Eemnes. Hier werkte Ernst Henrich bij der Kellen uit Engter van ca. 1805 tot ca. 1813 als tuinman.

Evangelische Kirche in het Duitse Engter, waar Ernst Henrich bij der Kellen, tuinman op "Eemlust" en Johann Henrich Schomborg, tuinman op "Stadwijk" gedoopt zijn.

1.C. Familie Hertel

Het was Johann Nicolaus Hertel, die rond 1804 deze Duitse familie naar Eemnes bracht. Johann Nicolaus werd in 1773 geboren in Breitenborn en op 25 april 1773 evangelisch-luthers gedoopt in Spielberg. Hij was de zoon van Oswald Hertel, ook wel Herdel of Hardel genoemd en Maria Magdalena Gröll, ook wel Krul of Crelling genoemd. De familie Hertel woonde in Breitenborn, onder het Ambt Wachtersbach in het Keurvorstendom Hessen. Dat is nu in de gemeente Gründau in het zuidoosten van Hessen.

Breitenborn was sinds de 17^e eeuw zeer bekend als glasmakersdorp. De glasblazerij kende er grote bloei in de 18^e eeuw! Vader Oswald Hertel stierf helaas al op 10 oktober 1781, zijn vrouw achterlatend met in ieder geval drie jonge kinderen.

Moeder Maria Magdalena kreeg een relatie met Johann Georg (Jurrien) Ewig (Ewigs), een glasmaker, die rond 1747 in Breitenborn was geboren. Ze kregen een dochter Johanna Elisabeth, die geëcht werd toen ze jaren later trouwden.

Na een verblijf bij de glasblazerij in Kralingen is Maria Magdalena Gröll met haar kinderen en met Johann Georg Ewig naar Amersfoort gekomen. Ewig is gaan werken op de glasfabriek in Isselt bij Amersfoort. Hij stierf te Amersfoort in 1787.

Op 31 januari 1799 trouwde Maria Magdalena voor de derde keer en nu met de Amersfoorter Gerhardus Kraan (1773-1865). Ze werd vanaf toen meestal Maria Magdalena Krul genoemd. Ze stierf te Amersfoort op 28 juli 1824.

Johann Nicolaus Hertel heeft dus drie vaders gehad. Zijn oudere broer Hendrik Jacob (1771-1826) ging ook werken op de glasfabriek in Isselt. Maar Johann Nicolaus had blijkbaar geen zin in de glasfabriek. Hij werd tuinman. Op 4 april 1804 trouwde hij in Eemnes met Maria de Ruijter uit Duivendrecht. Uit dit huwelijk werden in Eemnes drie kinderen geboren in een woning vlakbij "De Lindenboom" op Wakkerendijk 7. Het waren:

- Gerardus Hertel (1804-1875), die naar het Groningse Bedum is getrokken.
- Antonetta Hertel (1806-1843), die in Amsterdam terecht kwam.
- Maria Magdalena Hertel (1808-1889), die in Breukelen en omgeving heeft gewoond.

Het gezin moet tussen 1810 en 1821 uit Eemnes vertrokken zijn. Moeder Maria de Ruijter stierf te Weesperkarspel op de hofstede Demerarij op 28 april 1829. Johann Nicolaus hertrouwde op 3 augustus 1834 te Loenen (Utrecht) met Sophia Anna Zuidhoek (1791-1872). Ook toen nog was hij tuinman. Hij stierf op 27 november 1840 te Abcoude- Baambrugge.

De familie Hertel was dus weer snel uit Eemnes verdwenen maar heeft zich voortgezet in Groningen en in West-Nederland.

1.D. Familie Weijrauck ofwel Weijrauch

Het is Johan Carl Weijrauck, die tegen 1783 naar Eemnes komt. Hij is rond 1748 geboren in Niederbronn in de Neder Elzas, 54 km. ten noordwesten van Straatsburg. Van origine was dit gebied Duits maar in de 18^e eeuw is het Frans geworden en het heeft daarna een roerige geschiedenis gekend en ook weer een periode dat het Duits was. Tegenwoordig is deze plaats Frans en heet het Niederbronn-les-

Afbeelding van de oude glasmakerij in Nijkerk. Zo moet de glasmakerij in Isselt er ook ongeveer uitgezien hebben.

Bains. Johan Carl vond in Eemnes werk als tuinman op de buitenplaats "Stadwijk" op Wakkerendijk 52.

Op 27 juli 1783 trouwt Johan Carl in Eemnes met Anna Maria Oostvogels. Ze was gereformeerd gedoopt te Drunen op 14 september 1749 als dochter van Huijbert Oostvogels en Jacoba Libert. Van Drunen is ze via Zwolle naar Amsterdam verhuisd. Vanaf 1783 woont ze met haar man in de tuinmanswoning van "Stadwijk". Voor zover is na te gaan heeft het echtpaar geen kinderen gekregen.

Johan Carl was luthers maar zijn vrouw was hervormd. In het lidmatenregister van de kerk van Eemnes-Buiten staat dat ze op 9 januari 1809 vertrokken is naar 's-Graveland. We mogen aannemen dat haar man toen is meegegaan en dat ze "Stadwijk" hebben verlaten. Anna Maria Oostvogels is overleden te Kortenhoef op 19 februari 1829. Johan Carl Weijrauch stierf te Ankeveen op 20 mei 1837. In zijn overlijdensakte staat dat hij nog steeds tuinman was.

Het wapen van Niederbronn-les-Bains, de plaats waar Johann Carl Weijrauch is geboren.

Als bijzonderheid kan vermeld worden dat Johan Carl op de Impostlijsten van Eemnes-Buiten vermeld werd als Carel Wijnrok, tuinman op Stadwijk. Weijrauch was voor de Eemnessers net even te moeilijk!

2. DUITSE PERSONEN IN EEMNESSER OVERLIJDENSACTES

Alle overlijdensactes, die in Eemnes zijn opgemaakt tussen 1811 en 1920 zijn doorgelezen. Daaruit zijn alle Duitsers, die in die periode in Eemnes stierven, overgenomen. Dit leverde de volgende gevarieerde bloemlezing op:

Overleden te Eemnes 13-11-1820:

Jan Hendrik Ihle ofwel Johan Hinrich Ihle, rentenier, 63 jaar

Hij was geboren te Leer in Duitsland (Oost-Friesland) op 17 maart 1757 als zoon van Johann Conrad Ihle en Charlotte Wilhelmine Knoll. Zijn vader was geboren in Wolfshagen in Hessen en die was o.a. conrector van de Latijnse scholen in Leer.

Jan Hendrik trouwde in 1789 in de Waalse kerk in Amsterdam met Marie Rachel Vial, geboren 20 oktober 1768 in Carlshafen in Hessen. Hij werd kassier ter extraordinaire thesaurie in Amsterdam. Hij rentenierde in Eemnes op het buiten "Stil Genoegen" op de Wakkerendijk 262A. Het is niet bekend wanneer hij daar is komen wonen. Zijn overlijden is in Eemnes aangegeven door zijn zoon Jacob Jean Henri Ihle, 23 jaar oud. Zijn vrouw Marie Rachel Vial is na zijn overlijden teruggegaan naar Amsterdam, waar ze is overleden op 29 januari 1846. In de overlijdensacte van haar man wordt ze Vrouwe Marie Rachel Vial genoemd.

Overleden te Eemnes 22-7-1822:

Jan Lindeman, grasmaaijer, 36 jaar

Hij was geboren te Nieuwenhuizen bij Paderborn in Duitsland. Hij stierf in Eemnes in de herberg "Het Roode Kruis" op Wakkerendijk 41-47. Zijn overlijden werd aangegeven door: Koenraad Rondon, 41 jaar, grasmaaijer, wonend bij Paderborn en Ferdinand Schrijvers, 35 jaar, grasmaaijer, ook wonend bij Paderborn.

Jan was één van de vele grasmaaiers, die vroeger in de zomer naar de Eemneser polder kwamen. Zelfs in deze tijd kwamen dus al Duitsers naar Eemnes als sei-

zoensarbeiders. Dat waren de "hannekemaaiers". Jan is mogelijk tijdens het werk overleden. Zijn overlijden is aangegeven door twee van zijn maten.

Overleden te Eemnes 20-12-1822:

Wilhelm Meis, wever, 37 jaar

Hij was geboren en wonende te Marbeck bij Borken (ongeveer 20 km ten oosten van Winterswijk). Hij was de zoon van Johannes Albert Meis en Anna Maria Velthuis. Zijn overlijden werd aangegeven door Joseph Siebeneich, schoenmaker te Eemnes, bij wie hij in huis is overleden op het adres Bi 25; dat was een woning tussen Wakkerendijk 234 en 236.

Joseph Siebeneich is in het eerste deel van deze artikelenserie behandeld. Dit geeft aan dat ook in Eemnes de Duitsers elkaar opzochten.

Overleden te Eemnes 8-9-1825:

Hendrik Kempes ofwel Heinrich Kempkes, daggelder, 50 jaar

Hij was rooms-katholiek gedoopt te Bislich in Duitsland op 5 juni 1774 als zoon van Heinrich Kempkes en Anna Hansen. Hij is overleden op de boerderij Meentweg 49. Zijn overlijden is aangegeven door Hendrik Kolkshoten, 39 jaar, landbouwer en Cornelis Grootveld, 49 jaar landbouwer te Eemnes. In de acte staat: "Geen vaste woonplaats hebbende".

In Eemnes woonde ook de familie Plaster uit Bislich. Het is niet duidelijk of deze Hendrik contact had met de familie Plaster.

Overleden te Eemnes 25-9-1826

Maria Engelmans ofwel Maria Ingerman ofwel Maria Ingemans, 61 jaar.

Ze was rond 1765 geboren in het Koninkrijk Zweden en getrouwd met Johan Hen-

Afbeelding van een "Hannekenmaaier", zoals Jan Lindeman uit de omgeving van Paderborn er één was. Hij stierf in Eemnes in 1822.

Het koetshuis van de voormalige buitenplaats "Stadwijk" op Wakkerendijk 52, waar Johann Carl Weirauch tuinman was van ca. 1783 tot 1809. Foto ca. 1964.

drik Schomburg, gedoopt evangelisch-luthers op 11 augustus 1771 te Engter in Hannover als Johann Henrich Schomborg, zoon van Ernst Schomborg en Margaretha Strubbes. Schomburg werd in het begin van de 19^e eeuw tuinman op de buitenplaats "Eemlust" van de familie Helmolt (Wakkerendijk). Daar zal Maria in 1826 overleden zijn in de tuinmanswoning. De buitenplaats is gesloopt na 1834. Het was eigendom van de familie Helmolt uit Haarlem. Waarschijnlijk is Johan Hendrik Schomburg na de verkoop teruggegaan naar de omgeving van Haarlem. Hij stierf op 16 mei 1845 te Velsen in de leeftijd van 77 jaar.

Johan Hendrik en Maria hadden een dochter Maria Hendrica Schomburg, geboren te Haarlem op 28 juli 1807. Zij trouwde te Haarlem op 9 oktober 1839 met Lucas Mulder. Lucas was rond 1815 geboren te Loosdrecht maar woonde vanaf zijn vijfde jaar in Eemnes waar zijn vader Hendrikus Mulder een wagenmakerij had. Het ligt voor de hand dat Lucas en Maria elkaar in Eemnes hebben leren kennen.

Deze prent geeft aan waarom veel Duitsers in de 19e eeuw werk zochten in Nederland.

Overleden te Eemnes 9-4-1829:

Hendrik Damen, smidsknecht, 24 jaar

In zijn overlijdensacte staat alleen dat hij was geboren in het koninkrijk Pruisen als zoon van Jan Damen. Zijn overlijden werd aangegeven door Johan Henrich Dickers, 36 jaar, smid te Eemnes op Wakkerendijk 170. Dickers was zelf Duitser (behandeld in kwartaalblad 1 van 2015). Uit deze gegevens is op te maken dat de Duitse smid in Eemnes een Duitse knecht in dienst had.

Overleden te Utrecht 31-1-1853, aangegeven te Eemnes:

Maria Charlotta Kock, 72 jaar

Ze was geboren te Disschen in Hannover als dochter van Kasper Hendrik Kock en Catharina Linemeijer. Ze trouwde met Cornelis Aartse van Woudenberg geboren te Den Dolder en overleden te Eemnes op 22-10-1834. Ze werd ook wel Lotje Kok genoemd. Haar man Cornelis was schaapherder en woonde in Eemnes ter hoogte van de huidige Eikenlaan.

Overleden te Eemnes 2-3-1854:

Lena Zell ofwel Helene Anna Gertrud Wilhelmina Zell, 74 jaar en 9 maanden
Geboren te Muland ofwel Moyland in de Kreis Kleve (gemeente Till). In haar trouwacte staat dat ze geboren is in Holthausen en gedoopt in Uedem in de Kreis Kleve. Uedem ligt vlak bij Moyland. Ze is geboren op 17 januari 1780 als dochter van boswachter Johann Zell en Anna Sophia Wolters.

Ze trouwde te Baarn op 7 maart 1815 met Tijmen van Bruggen. Ze stierf op het adres Wakkerendijk 214-218.

Overleden te Eemnes 31-12-1854:

Louis Spurius Kühne, kledermaker, ruim 50 jaar
Hij was geboren te Hannover als zoon van Johan Christiaan Auguet Kühne en Chatrine Elisabeth Hamel. Zijn overlijden werd aangegeven door Jan Boelhout, 68 jaar. In het Begraafboek van de Algemene Begraafplaats van Eemnes wordt hij omschreven als "Kuin, de vreemdeling".

Overleden te Eemnes 18-10-1855:

Hendrik Gramberg, circa 40 jaar
Over deze man is heel weinig bekend. Bij de aangifte van zijn overlijden staat: "Op de weidriest van Jan Perier is door Pieter Grift (44) en Gerrit Herder (49) gevonden het dood lichaam van een onbekend persoon. Volgens de bij hem gevonden papieren, genoemd Hendrik Gramberg, naar gissing oud 40 jaar".

In het Begraafboek van de Algemene Begraafplaats van Eemnes wordt hij omschreven als "een botelanze man" en dat kan toch niet anders dan een buitenlandse man zijn.

Overleden te Eemnes 24-3-1868:

Christof Padberg, reizend koopman, 42 jaar.
Hij was geboren te Nederveld in het koninkrijk Pruisen. Hij was ongehuwd. Hij stierf in Eemnes-Buiten in het huis nr. 64. Zijn overlijden werd aangegeven door Jan Pureveen en Jan Vos. In de acte staat dat Padberg zich in Eemnes ophield.

Overleden te Eemnes 25-1-1869:

Aletta Johanna Zell, 83 jaar en 10 maanden.

Ze was geboren te Moyland in de Kreis Kleve (gemeente Till) als dochter van Johann Zell en Anna Sophia Wolters. Ze is evangelisch-luthers gedoopt te Uedem op 25 februari 1785. Ze bleef ongehuwd.

Ze was een zuster van Lena Zell, gehuwd met Tijmen van Bruggen, die overleden was te Eemnes op 2 maart 1854. Ze heeft hoogstwaarschijnlijk bij haar zuster ingewoond. Ze stierf op het adres Wakkerendijk 214-218.

Overleden te Eemnes 9-11-1911:

Karl Mai, bloemist, 70 jaar.
Hij was geboren en woonachtig in Camburg in Saksen-Meiningen in het midden van Duitsland. Zijn overlijden werd aangegeven door de Eemnesser politiemannen Herman Kipperman en Cornelis van Duijne. Hij werd begraven op de Algemene Begraafplaats van Eemnes.

In het Begraafboek van dat kerkhof wordt hij omschreven als: "Karel Mijns, een Duitse landloper".

Overleden te Eemnes 6-4-1919:

Elizabeth Tohang, geestelijke zuster, 74 jaar
Ze was geboren te Viersen in Duitsland, ten zuiden van de Kreis Kleve, op de hoogte van Noord-Limburg. Ze was een dochter van Anton Tohang en Adelheid Mengius. Ze was lid van de Congregatie van Franciscanessen van Heijthuisen. Als zuster Eulalia woonde ze in het klooster van de Franciscanessen in Eemnes aan de Wakkerendijk. Daar is ze ook gestorven.

Ze ligt begraven in het graf van de nonnen op de rooms-katholieke begraafplaats van Eemnes. Het kwam in die tijd vaker voor dat Duitse nonnen in Nederlandse kloosters zaten.

Graf van de Zusters Franciscanessen van Heijthuisen op de RK Begraafplaats van Eemnes. Hier is Zr. Eulalia (Elizabeth Tohang) begraven in 1919.

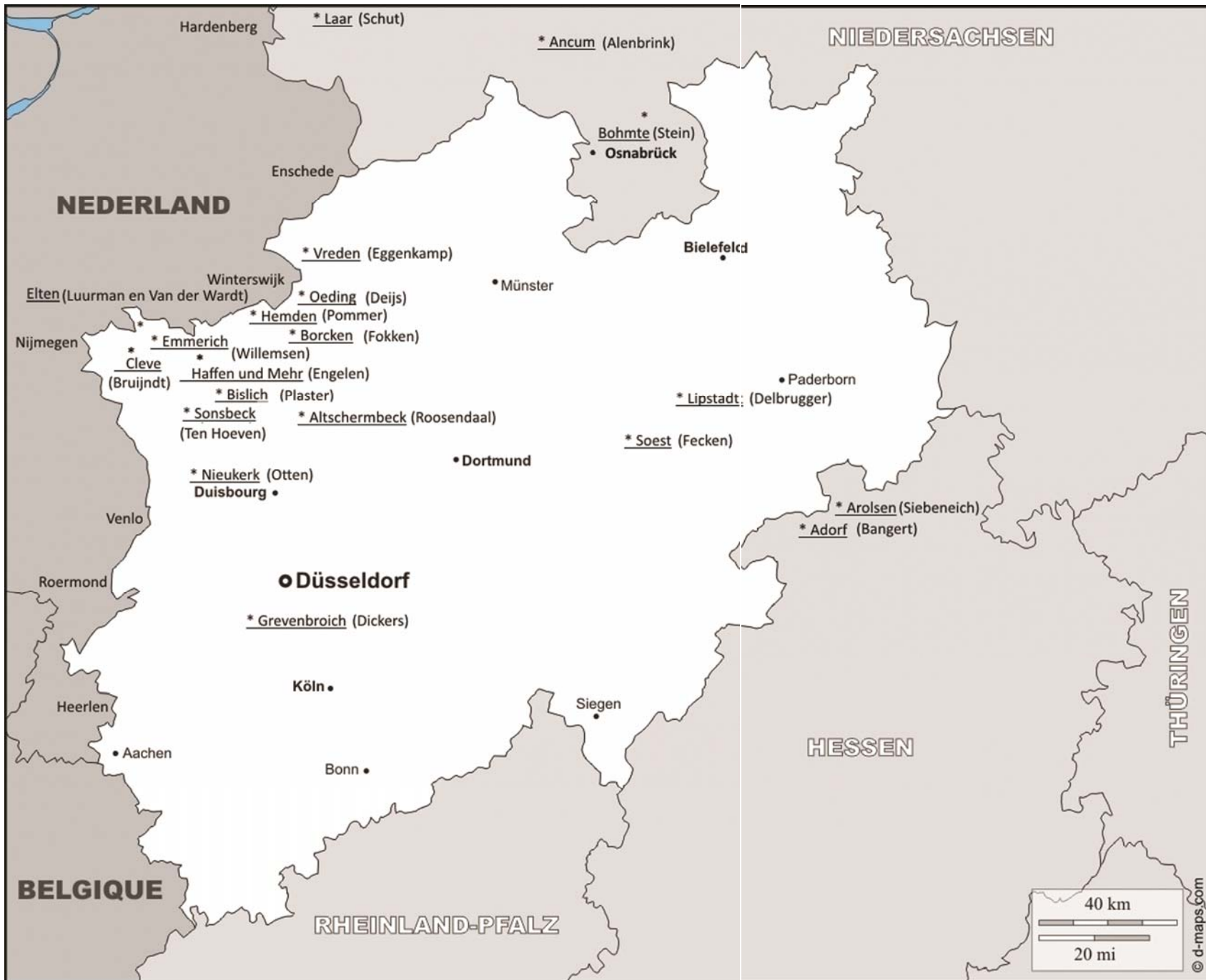
Impressie van Uedem bij Cleve, de plaats waar de gezusters Zell vandaan kwamen en Martin en Johannes Eisenberger.

3. DUITSE PERSONEN, VERMELD IN EEMNESSER TROUWREGISTERS EN LIDMATENREGISTERS

- 13-6-1697** Gerrit Barentse Geluck, geboren te Südlohn in het Stift Munster, wonende te Muiderberg en Jacobje Claes, geboren te Eemnes-Buitendijk
- 5-2-1698** Claes Dircksen, weduwnaar van Aeltje Harmens, geboren te Südlohn in het stift Munster en Gijsbertje van Site, geboren te Doesburg
- 31-1-1703** Rijk Gerritsz, meester-metselaar, weduwnaar van Lijsbet Jans, wonende te Baarn en Stijntje Jans, van Beekum uit Munsterland, wonende te Baarn
- 14-10-1703** Arent Hendriks, geboren te Reda in Brandenburgerland en Steijntje Andries, weduwe van Gerrit Veenbrug, wonende te Eemnes-Buitendijk

- 16-12-1759** Jurriaan Hose, geboren Ritmanshausen in Hessen en Annetje Janse de Rijk, wonend in Eemnes-Binnen
- 1-9-1765** Jan Kits, geboren Veenendaal, woont Eemnes-Binnen en Anna Catharina Reijser, weduwe van Jan Mol, geboren te Wezel, woont Eemnes-Binnen
- 15-12-1772** Arie Rijerse van Weelo, geboren en wonend te Eemnes-Buiten en Johanna Huurland (Huijsland) geboren te Dorsten bij Keulen, wonend te Utrecht
- 9-11-1778** Gerrit Hendrikse Kreijenroep, geboren Borken in de buurtschap Marrenbeek (Marbeck), woont Eemnes-Buiten en Grietje Janse Ruitenbeek, weduwe van Elbert Krieger, woont Eemnes-Buiten
- 4-9-1785** Herman Scholten, van Rhuroort en Johanna van Otterbeek, weduwe Gerrit Richolt, woont Eemnes-Buiten
- 10-2-1822 Met attestatie:** Martin Eisenberger, geboren te Pfalzdorff, gekomen van Uedem bij Cleef. Vertrokken op 1 mei 1822 naar Den Dolder.
- 5-5-1822 Met attestatie:** Johannes Eisenberger, geboren te Pfalzdorff. Vertrokken naar Den Dolder op 16 juni 1822.
- 14-1-1773 (ondertrouw)** Barend Crampe, van Lembeck (Lambeck) in Munsterland en Aaltje Hendrikse van 't Klooster, woont Eemnes-Binnen
- 21-4-1805 (ondertrouw)** Dirk Somerkamp, geboren te Lipstadt en wonend te Eemnes-Buiten en Albertje Righolt geboren en wonend te Eemnes-Buiten
- 20-4-1798 (ondertrouw)** Jan Christiaan Coenraad Metz, geboren Ditfort in Pruisen, wonende te Naarden en Betje van den Heuvel, geboren Eemnes-Buiten en wonende te Naarden

4. DUITSE FAMILIES EN DUITERS IN EEMNES. CONCLUSIES NA DRIE ARTIKELEN

HOOFDCONCLUSIE:

Als we kijken naar de periode van 1700 tot 1920 dan valt het op dat er relatief veel Duitsers naar Eemnes gekomen zijn en dat er nauwelijks mensen uit andere landen naar hier kwamen. Er is sprake van een sterke Duitse trek naar Eemnes en omgeving, wellicht naar heel Nederland in die tijd.

A. Waar kwamen de Duitsers vandaan?

Het merendeel van de 22 Duitse families kwam uit gebieden, net over de grens met Nederland, voornamelijk uit het Munsterland. Dat wordt duidelijk op het kaartje met de herkomst van alle families, die in de twee voorgaande artikelen zijn behandeld.

- Uit Nordrhein-Westfalen: 16 families, afkomstig uit: Altschermbeck, Bislich, Borcken, Cleve, Elten (2 keer), Emmerich, Grevenbroich, Haffen und Mehr, Hemden, Lipstadt, Nieukerk, Oeding, Soest, Sonsbeck en Vreden.
- Uit Neder-Saksen: 3 families, afkomstig uit: Ancum, Bohmte en Laar.
- Uit Hessen: 2 families, afkomstig uit: Adorf en Arolsen.
- Uit Beieren: 1 familie: afkomstig uit: Abtswind.

De spreiding over Duitsland is dus beslist niet groot.

Wanneer we de vermeldingen in overlijdensactes, trouwregisters en lidmatenregisters erbij nemen, dan valt op dat bepaalde plaatsnamen meerdere keren voorkomen: Bislich (2x). Elten (2x), Engter (2x), Lipstadt (2x), Marbeck bij Borcken (2x), Südlohn (2x), Uedem, bij Cleve (3x).

B. Wanneer kwamen de Duitsers hier naar toe?

Als we de periode van 1700 tot 1920 bekijken, valt op dat de trek van Duitsland naar onze gebieden rond 1700 al bestond. Dat is mooi te zien aan de trouwregisters. Het is wel duidelijk dat er een piek ligt rond 1800 ofwel de Napoleontische tijd; een periode waarin heel Europa op drift was.

C. De beroepen van de Duitsers

Wanneer we kijken naar het beroep van het gezinshoofd, dat van Duitsland naar Eemnes kwam dan onderscheiden we bij de 22 families de volgende beroepen:

Kleermaker: 4x – schoenmaker: 4x – smid: 3x – bakker: 2x - timmerman: 2x – boerenarbeider: 1x – boswachter: 1x – chirurgijn: 1x – klompenmaker: 1x – rietdekker: 1x – tuinman: 1x – wagenmaker: 1x.

Het is opvallend dat dit bijna allemaal ambachten zijn. Er zit slechts één boerenarbeider bij. Met uitzondering van de boswachter en de chirurgijn kunnen de andere beroepen als ambachten worden gezien. Kennelijk was het voor een ambachtsman aantrekkelijk om werk te zoeken in Nederland. In deze gevallen liggen er dus economische motieven ten grondslag aan de verhuizingen.

Wanneer we naar de families kijken, die kortstondig in Eemnes woonden, dan zijn dat voornamelijk tuinmannen, die op de Eemnesser buitenplaatsen werkten.

D. Welke godsdienst hadden de Duitsers?

Als we naar de religies kijken van de 22 families, die van Duitsland naar Eemnes verhuisden, dan gaat het om 17 rooms-katholieke families, vier evangelisch-lutherse families en één familie, die hier hervormd was en waarschijnlijk in Duitsland evangelisch-luthers.

Het is opvallend dat het merendeel van deze families rooms-katholiek was. Dat kan verklaard worden door het feit dat veel verhuizers uit het hoofdzakelijk rooms-katholieke Munsterland kwamen.

D. Integreerden de Duitsers goed?

Als we kijken naar de 1^e en 2^e generaties van de Duitse families, die naar Eemnes kwamen, dan valt op dat ze uitstekend integreerden! Er werd nauwelijks onderling getrouwd bij deze Duitse families. We weten weinig van teruggaan van de Duitsers ofwel van het mislukken van integratie. Het waren vaak jonge Duitse mannen, die naar Eemnes kwamen, die dan met een Nederlandse vrouw trouwden, vaak ook een Eemnesser. Sommigen trokken verder Nederland in en vonden elders nieuwe levenskansen.

Dialecten: Huizers, Eemnessers en Bunschoters

ROM VAN DER SCHAAF

Op 9 oktober was ik bij de presentatie van het Woordenboek Huizer Dialect in het gemeentehuis van Huizen. Het boek is gekocht voor de bibliotheek van HKE. In de jaren 2002 tot 2004 was er bij de HKE aandacht voor het Eemnessers, waardoor er stukjes in de kwartaalbladen verschenen met bijzondere Eemnesser woorden. Omdat men wel zegt, dat het Eemnessers meer lijkt op het Bunschoters, hebben we tweedehands het Woordenboek van Bunschoten-Spakenburg en Eemdijk gekocht. Door de presentaties in Huizen, de verhalen in het Huizer woordenboek en enige vergelijking tussen de dialecten, kreeg ik de volgende indruk van de drie dialecten. Ze lijken op Nederlands met wat verbuigingen, maar hebben ook een aantal sterk afwijkende woorden. Je denkt aan slordig spreken, maar het is toch wat anders, want het Huizers blijkt al enkele honderden jaren bijna ongewijzigd te bestaan. Ook voor het Bunschoter woordenboek zijn oude bronnen gebruikt. Namelijk in de jaren 1930 geschreven brieven, die ook waren gebaseerd op herinneringen van de spreektaal omstreeks 1880. Hier volgt een indruk van de twee woordenboeken en een beperkte vergelijking van het Eemnessers met het Bunschoters en Huizers.

HUIZER WOORDENBOEK

De presentatie van het woordenboek was een belangrijke gebeurtenis. Samenwerking voor dat onderwerp is ongeveer 44 jaar geleden begonnen (najaar 1971). Met vallen en opstaan is het doel eindelijk bereikt. Het resultaat mag er zijn. Een fraai uitgegeven boek met 318 pagina's.

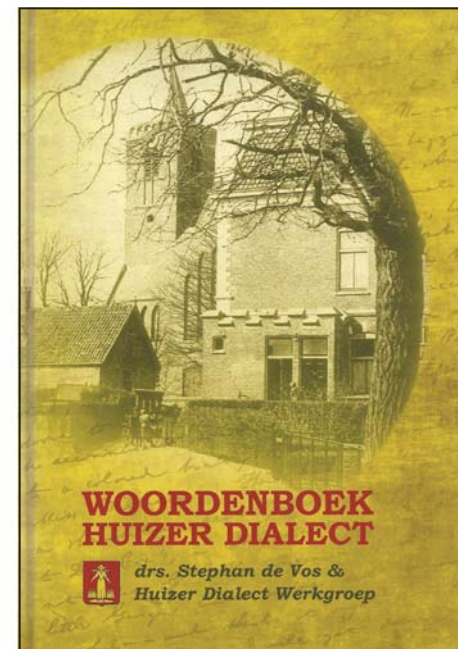
De woordenlijst geeft naast de vertaling van ongeveer 2000 woorden van het Huizers bij elk woord enkele regels waarin het wordt gebruikt. Hier volgen voorbeeldzinnen voor twee woorden, die ook in het Bunschoter woordenboek staan.

Gebruik van het woord *aarst* (= anders): *In klaine darpen was 't vroger gewoënte óm bij- en scheldnamen te gebruiken. Dat was oëk wel noëdig, ómdat je aarst nijt kónnen uitduien wéél je hemmen mózzen.*

Gebruik van het woord *langd* (= land): *Ik gae graeg af en too naer een aar langd, mar 'k zou in gien aar langd wullen wooënen.*

Het boek bevat ook een index Nederlands-Huizers. Naast deze basis-hoofdstukken voor elk woordenboek zijn er toelichtende hoofdstukken, zoals de historie van het Huizers, de grammatica, voorbeeldteksten en een terugblik op het tot stand komen van het boek. Bij het boek hoort een cd met allerlei teksten i.v.m. het Huizers. De samenwerking met de Historische Kring Huizen begon pas in 2002, maar was belangrijk voor het eindresultaat. In de tijdens de presentatie gesproken stukjes Huizers waren slechts enkele woorden die ook de personen naast mij niet begrepen. Dat was onder andere in de zin: *We sprakken in huis Huizers, mar als er kijer kwamen werd het Hollangs.* Door het zinsverband dachten wij in de zaal, dat *kijer* zoiets betekent als *gasten van buiten*. Zodra ik het woordenboek in handen had, zocht ik daarom naar het woord *keier* of *kijer*. Een echte Huizer wees me op het woord *Kijnd* (= kind). Het woord *kijer* staat daarbij in voorbeeldzinnen. Namelijk: *Z'n ouwers sprakken altijd Huizers mót mekaar en mót hum oëk, want hij was de ouwste van de kijer.*

In het woordenboek is het volgende geschreven over de herkomst van het Huizers. In fictieve brieven van ca. 1770 lijkt het Huizers veel op het nu nog gesproken Huizers en op de huidige dialecten in het oosten van het Gooi. De specialist van het Meertens Instituut, de heer Jan Berns, wees op de positie die het Huizers

inneemt tussen de Hollandse dialecten die in het westen worden gesproken en de ‘Saksische’ dialecten gesproken in het oosten. Andere onderzoekers constateerden overeenkomsten met het Utrechts en Veluws. Het lijkt een tussenvorm van het Veluws en het Hollands.

BUNSCHOTER WOORDENBOEK

Het woordenboek van Bunschoten is al uitgegeven in 1996. Het omvat 286 pagina’s. Ook voor het Bunschoters speelde de heer Berns van het Meertens Instituut een belangrijke rol. Direct na zijn lezing in 1984 voor de Historische Vereniging ‘Bunscode’ begon men aan het woordenboek. De Bunschoters konden sneller tot resultaten komen dan de Huizers, omdat de onderwijzer G. Blokhuis in de jaren 1932 tot 1936 en in de jaren 1947 tot 1949 veel gegevens over het dialect aan de voorganger van het Meertens Instituut had gezonden. Daardoor was er bij de start al een basis van 4000 woorden. Het woordenboek bevat globaal 5000 woorden. Bij het aanvullen met eigentijdse dialectwoorden en voorbeeldzinnen werd de werkgroep geconfronteerd met twijfelgevallen. Wat is dialect en wat moesten zij rekenen tot vormen van sub-Algemeen Nederlands. Evenals het Huizer woordenboek geeft ook dit boek regels van spelling en uitspraak, maar er is geen index van Nederlands naar Bunschoters. Er staan opvallend veel woorden in die te maken hebben met de visserij.

Ook dit woordenboek geeft bij veel woorden voorbeeldzinnen. Hier volgen twee zinnen met dezelfde woorden als bij het Huizers.

Met het woord *aorst* (= anders): *Zò is ‘t niet, måkker, dåt hên ze ming aorst verteld.*

Met het woord *lângd* (= land): *Meeuwen op ‘t lând, sturum vur de hângd* (storm voor de hand = op til).

HET EEMNESSER DIALECT

Bij de Historische Kring Eemnes gaf de Werkgroep Dialecten in de jaren 2002 tot 2004 aandacht aan het Eemnessers. Dat was aansluitend op een lezing van de heer

Voor de klanken *ij* en *ui* lijkt de uitspraak van het Huizers op het Nederlands en het Eemnessers op het Bunschoters.

Nederlands	Huizers	Bunschoters	Eemnessers
ijzer	ijzer	iezer	iezer
ruim	ruim	ruum	ruum

Berns, gehouden in maart 2002. Verspreid over vier kwartaalbladen behandelden Wim Hilhorst Jzn en Gerard Bisschop vragenlijstjes, om de kennis van de HKE-leden te testen. Belangrijke bijdragen daarvoor kwamen van Betty en Gerard Malker. In totaal kwamen ruim 30 Eemnesser woorden aan de orde. In 2004 gaf de werkgroep ook een cd uit met huiskamergesprekken van Eemnessers die het dialect onder elkaar nog wel spraken. Het Eemnessers van die cd is voor mij moeilijker verstaanbaar dan het Huizers van hun cd, maar dat komt ook door het soort opnamen.

De Eemnesser Werkgroep Dialecten was van mening, dat het Eemnessers veel overeenkomst heeft met het dialect van Bunschoten-Spakenburg en Eemdijk. Dat is een belangrijke reden, waarom we naast het *Woordenboek Huizer Dialect* het *Woordenboek van Bunschoten-Spakenburg en Eemdijk* hebben gekocht. Bijgaande tabel geeft aan, dat van 34 Eemnesser woorden 19 ongeveer gelijk zijn aan het Bunschoters en 11 ongeveer gelijk aan het Huizers. Bij de vergelijking werden verschillen in uitspraak en spelling genegeerd. Ondanks dit getalsmatige verschil, is mijn conclusie, dat het Eemnessers tamelijk sterk overeenkomt met beide andere dialecten. Het is namelijk een kleine steekproef van bijzondere Eemnesser woorden en in het Bunschoter woordenboek staan meer dan tweemaal zoveel woorden dan in het Huizer woordenboek.

Hier volgen nog voorbeeldzinnen van het Eemnessers met de woorden ‘anders’ en ‘land’ die ook in de voorbeeldzinnen voor Huizers en Bunschoters zijn gegeven. Deze voorbeelden zijn opgesteld door Wim Hilhorst Jzn.

Met het woord *aenders* (= anders): *Gao vamme daem aef, aenders schup ik je dr’af.*

Met het woord *laend* (= land): *Die kniepert het zoveul laend, dattie ut end nie zien ken.*

In die voorbeeldzin valt op, dat ze in het Huizers en Bunschoters het gebruik

van de ng in zulke woorden kenden, maar in het Eemnessers niet.

Bij het inzien van de woordenboeken viel bij Wim nog wat op. Zoals in het voorbeeld getoond, lieten de Eemnessers de ij en de ui klinken als ie en uu, terwijl de Huizers dat niet deden, maar de Bunschoters weer wel!

Vergelijking van de drie dialecten. Deze woorden van het Eemnessers zijn behandeld in de HKE-kwartaalbladen 2003-2 p. 68, 2003-3 p. 106, 2004-2 p. 118 en 2004-3 p. 165.

EEMNESSERS	NL BETEKENIS	BUNSCHOTERS	HUIZERS
Arterieze	Stok voor klimmerwt (erwt laten rijzen)		
Bollekoek	Ontbijtkoek		= Eemnessers
Borg	Gecastreerde big		
Bul	Stier	= Eemnessers	= Eemnessers
Dam	Erf van boerderij	Ingang weiland	E r f = W e r f (~helling)
Frommes	Vrouw		Vrouw = mins
Groos	Trots	= Eemnessers	= Eemnessers als groës
Haerig	Guur	~ Eemnessers als haoreg	= Eemnessers
Hiep	Korte bijl	= Eemnessers	
(hilt)	Bergruimte boven stal	= Eemnessers, ook knechtenkamer	~ Eemnessers als hilder
Keuen	Biggen	Keutje = klein varken	
Kit	knechtenkamer boven koeien	Zie hilt	
Knoken	Vloeken	Zie vleuken	Zie vleuken
Koert of koerse struuke	Ridderzuring		

EEMNESSERS	NL BETEKENIS	BUNSCHOTERS	HUIZERS
Kokkelhaan	Lieveheersbeestje		bokëtórrretjen
Laojik	Gehoekte schep met lange steel	~ Eemnessers als laok	
Malleur	Pech		
Marrikolf	Vlaamse Gaai		= Eemnessers
Ondelest	Onlangs	~ Eemnessers als ongerleast	~ Eemnessers als óngerlest
Overschoeks	Schuin tegenover		
Pennevoegel	Koolwitje	= Eemnessers	
Schulk	Schort		= Eemnessers
Teloze	Narcissen		
Uterdieke	Uiterwaarden	= Eemnessers als uterdiek	
Verkampen	Vee naar andere wei brengen	= Eemnessers	
Vils	Moerasachtig land	= Eemnessers	
Vleuken	Vloeken	= Eemnessers	= Eemnessers
Wees	Loopruimte achter groep in de stal ??	~ Eemnessers Bunschoters: Voedergoot	
Weteren	Koeien op stal drinkwater geven	= Eemnessers	
Wiersen	Rijen pas gemaaid gras	Zie zwad	Zie zwad
Zeuning	Voerbak voor varkens		
Zog	Zeug	= Eemnessers	= Eemnessers
Zwad	Rij pas gemaaid gras	= Eemnessers	= Eemnessers
Zweel	Rij hooi in land	= Eemnessers	

Wie heeft foto's van Felix Zwanikken?

Veel Eemnessers bewaren nog steeds goede herinneringen aan Felix Zwanikken, Eemnesser melkboer en de man, die De Kaasschuur op Laarderweg 45 heeft groot gemaakt!

Onlangs werd de Historische Kring Eemnes benaderd door zijn zoon Olaf Zwanikken, die nu De Kaasschuur runt. Olaf zou graag in het bezit komen van foto's van zijn vader. Daarom plaatsen wij de volgende oproep;

Wie heeft foto's van Felix Zwanikken? We denken aan foto's van Felix in zijn melkwijk of in zijn Kaasschuur. Maar in principe zijn alle foto's van Felix welkom.

Wie in het bezit is van één of meerdere foto's van Felix, kan contact opnemen met:

Olaf Zwanikken, Laarderweg 48 (45) Eemnes tel. 035 - 5313509 of
Henk van Hees, Kerkstraat 15, Eemnes; tel. 035 - 5389849

Wie herkent ze nog, die Eemnessers van toen!!

Vind je het leuk om Eemnessers van toen te herkennen? Dan ben je van harte welkom bij de Historische Kring Eemnes om mee uit te zoeken welke Eemnessers er op foto's staan uit de periode van ca. 1940 tot 2010. Je hoeft beslist geen geboren Eemnesser te zijn.

Vind je het leuk, neem dan contact op met

Jaap Groeneveld, e-mail: groen65@kpnmail.nl of tel. 5381609

Monumentenschildjes Eemnes

ROM VAN DER SCHAAF

In het HKE-nummer van december 2014 stond een artikel met de titel *Monumenten herkenbaar maken?* Als vervolg daarop is nu de richting bepaald in overleg met wethouder Zoetman. De Historische Kring zal de voorbereiding doen voor het aanbrengen van schildjes of informatiebordjes op alle rijks- en gemeentelijke monumenten in Eemnes. De schildjes zijn gebaseerd op een standaard voor Nederland, die is ontworpen door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). De levering verloopt via de ANWB. Na uitwerking van de voorstellen zal de gemeentede eigenaren benaderen om tot afspraken per pand te komen.

Voor de meeste monumentenpanden worden witte bordjes voorgesteld, met donkerblauwe letters en onderaan een oranje of rode punt, zoals in kleur afgebeeld in het HKE-nummer van december 2014, pagina 182-183. Bijgaande afbeelding toont voorbeelden met historische informatie, die is toegevoegd aan de basistekst van de RCE-standaard. De toevoeging is specifiek per pand in Eemnes. De mogelijke afmetingen van de schildjes zijn 14 x 21, 10 x 15 of 5 x 7 cm. Op de schildjes van het kleinste formaat kan geen historische informatie worden toegevoegd.

Voor de panden in de Kerkstraat en voor de drie kerken worden geen schildjes voorgesteld, maar bruine informatiebordjes, zoals reeds toegepast op veel monumenten in het land. Bijgaand getoond bruin bordje is een ANWB-voorbeeld met een tekst van een monument elders.

Vrijwilliger in beeld

INTERVIEW MET MEDEWERKER HKE DICK BEEKMAN

JAN DELFGOU

In het kader van Vrijwilligers in beeld, hadden wij een uitermate plezierig gesprek met Dick Beekman, alleenstaand, 77 jaar, geboren in Apeldoorn en een prominent medewerker binnen de Werkgroepen Film, Foto's en Geluid. Wij stelden hem een paar vragen:

Sinds wanneer ben jij betrokken bij de HKE?

Dat is sinds 2010, toen ik tijdens de jaarlijkse lintjesborrel voor gedecoreerden een ontmoeting had met medege-decoreerde Jan van Wijk, die mij uitnodigde eens kennis te maken met de HKE en daarvan lid te worden.

Hoe en waarom ben jij meer voor de Kring gaan doen?

Al vanaf het begin voelde ik mij daar thuis en was ik bereid mij ook actief voor de Kring in te zetten. Zo bewerkte ik een film van het Eemnesser gemaal cq het Sluisje. Deze bewerkte film gaat over het ontstaan van de polder en de gemalen die daarvoor nodig zijn. Deze film wordt daarom regelmatig vertoond aan scholen en bezoekers. Verder fotografeer ik alle historische voorwerpen van de Kring. Ook heb ik vele natuurfilms gemaakt. Eén ervan, de film "Eemnes en de polder", heb ik op een medewerkersavond vertoond. Ik werk graag mee tijdens de Monumentendagen en ben ook gastheer. In feite ben ik gevraagd en ongevraagd algemeen inzetbaar.

Heb je nog andere hobby's?

Voorop staat het fotograferen en filmen in de Eemnesser polder en het zoeken en registreren van vogels. Daardoor ben ik mij ook gaan inzetten voor de weidevogelsbescherming. Ik kan dagenlang in de polder doorbrengen. Films, die ik maak, monteer ikzelf, compleet met muziek, commentaar of toelichting. En van vele foto's maak ik albums. Een tweede grote hobby is modelbouw van o. a. schepen.

Verder werk ik graag in mijn tuin, trek er ook graag met de fiets op uit en je kunt mij ook regelmatig op de kegelbaan vinden.

Waarom raad je anderen aan zich ook voor de Kring in te zetten?

Omdat het zo gezellig is terwijl je ook veel Eemnessers leert kennen en waarderen. Elkaar tegenkomen en samenwerken in dienst van de Kring en daardoor in feite in dienst van de stad, geeft veel voldoening. Onder de meer dan 800 leden is er ongetwijfeld een aantal die dat ook eens willen overdenken. Zij zijn van harte welkom.

Het plezierige gesprek met Dick werd afgesloten met de presentatie van een schitterende, zeer gedetailleerde film over alle in de polder voorkomende vogels: "Nederland, een paradijs voor weidevogels". Zeer de moeite waard.

Is dit iets voor jou?

Houd je van een lekkere wandeling door Eemnes, of doe je Eemnes ook wel per fiets? Combineer het dan 4 x per jaar met het bezorgen van het kwartaalblad van de Historische Kring bij onze leden.

Enkele van onze vaste bezorgers moeten er om gezondheidsredenen mee stoppen. Wil jij hun wijk overnemen? Neem dan even contact op met Jan van Wijk, tel (035) 5314689 of met één van de andere bestuursleden.

Oudste Eemnesser aller tijden overleden?

HENK VAN HEES

Mensen worden steeds ouder. Het zou heel goed mogelijk kunnen zijn dat deze zomer de oudste Eemnesser aller tijden is overleden. Deze eer zou dan Piet Perier toekomen. Hij is op 25 juli jl. overleden op de leeftijd van 103 jaren, 5 maanden en 16 dagen. Tot nu toe is er in de annalen geen Eemnesser gevonden, die zo'n hoge leeftijd bereikt heeft.

Piet (Pieter) Perier werd geboren te Eemnes op 9 februari 1912 als zoon van Jan Perier en Lijsje Brasser. Hij trouwde te Baarn op 6 januari 1937 met Kuinera Verleer (1916-1974). Uit dit huwelijk zijn vijf zonen en één dochter geboren.

Piet werd slager van beroep. Van 1935 tot 1939 pachtte hij de slagerij op Laarderweg 29A in Eemnes. In 1939 begon hij een nieuwe eigen slagerij op het adres Laarderweg 42C in Eemnes. Hij adverteerde in die tijd geregeld in De Bel. De advertentie begon dan met een prachtig rijm

In 1948 deed hij deze slagerij over aan Gijs van Hees. Hij begon zelf een slagerij in Amsterdam. Later begon hij een handel in fijne vleeswaren. Tot

1972 heeft hij in dat bedrijf gewerkt. Twee van zijn zonen hebben dit bedrijf voortgezet tot 1996.

Kort na het overlijden van zijn vrouw Kuinera Verleer in 1974 hertrouwde Piet. Met zijn tweede vrouw ging hij in Hilversum wonen. Zij overleed in 2002. Piet heeft daarna nog tien jaar alleen en op zichzelf gewoond. Tot zijn 95^e (2007) heeft

hij nog auto gereden. Eind november 2011 brak hij zijn heup. Een maand later verhuisde hij naar "Schoonoord" in Baarn.

Op 25 juli 2015 stierf hij te Soest op de respectabele leeftijd van 103 jaar. Vijf dagen later is hij begraven op de Begraafplaats Zorgvlied in Amsterdam.

Mocht er iemand zijn die toch een Eemnesser kan opsporen, die ouder is geworden dan Piet Perier, dan houden wij ons aanbevelen!

BRON:

"Hij is altijd een goedaardig man geweest. Burgemeester Röell bezoekt 100-jarige Pieter Perier".

In: Baarnsche Courant, 10-2-2012

Overlijdensadvertentie in de Baarnsche Courant

Gezocht

WIE KAN ONS HELPEN MET HET ALLEREERSTE NUMMER VAN DE ROTONDE?

HKE verzamelt al enige jaren voor haar Collectie Documentatie systematisch het blad De Rotonde. Uit schenkingen hebben we ook alle oudere exemplaren inmiddels verzameld, op één na: jaargang 1, nr. 1, 2004. Wie dat nummer heeft en dat wil schenken, zou ons een groot plezier doen. Dan kunnen we namelijk ook de oudere nummers inbinden. Mocht men het nummer wel hebben, maar zelf willen behouden, dan zouden we graag een goede kopie willen maken voor dat doel.

Wie ons kan helpen, kan zich melden bij onze secretaris, Jaap Groeneveld e-mail info@historischekringemnes.nl of tel. 035-538 1609

EEN MENSELIJK DRAMA IN 1813*

H.W.J. DERKSEN (†) EN DR. J.H.F. ZWEERS.

Gemeente-ambtenaar Henny Derksen uit het Gelderse Huissen las in 1944 een aantal Huissense archiefstukken door voordat ze in de archiefluis zouden worden opgeborgen. Bij de gemeenterekeningen vanaf 1811 zaten bijlagen met daarin de verhalen achter de rekeningen. Zo vond hij ook een bijlage waarin een vrouw uit Eemnes centraal stond. Met toestemming van Jan Zweers. Lid van de Historische Kring Huessen met een Eemnesser moeder, publiceren we hierbij dit verhaal van Neeltje Gertsen.

HET KIND VAN NEELTJE GERTSEN

Op 17 juni 1813 werd aan de Huissense dijk ene Neeltje Gertsen aangetroffen die in barensood was. Waarschijnlijk ging het hier om Cornelia - Knelisje / Neeltje Geertse Pelt. Ze werd RK gedoopt in Eemnes op 15 juni 1790. Ze was dus amper 23 jaar oud, toen ze in Huissen belandde.

Toen het stadsbestuur hoorde wat er aan de hand was, besloot burgemeester J.F. Pilgrim, dat de vrouw moest worden ondergebracht in het *huijsje bij de Weduwe Kerkhof*. Het betreft hier waarschijnlijk de spinster Helena Kerkhof die op dat moment een klein huisje in de omgeving van de Markt bewoonde. Het huisje was eigendom van de armen van Huissen. Daar beviel Neeltje nog dezelfde middag om drie uur van haar buitenechtelijk zoontje dat *so ook weer gestorven is*.

Twee dagen na de geboorte deed de Huissense vroedvrouw Johanna Charlotta van den Daal aangifte van het trieste gebeuren. Op 23 juni vertrok Neeltje weer naar haar geboorteplaats Eemnes. De gehele gebeurtenis kostte de stad f 16,03. dat door vroedvrouw Van Daal werd geïncasseerd. Dankzij het feit, dat het geld kostte werd de dramatische gebeurtenis opgeschreven en zo voor het nageslacht bewaard.

Waarom Neeltje de hele reis naar Huissen ondernam om te gaan bevallen is de vraag. Opmerkelijk is wel, dat bij de aangifte de 51-jarige dagloner Gert Gertsen aanwezig was. Of hij familie was van Neeltje is niet gebleken.

En Neeltje? Ze trouwde in Eemnes op 5 mei 1816 met de in Hoogland geboren

Antonie Lambers Kool (1786-1833). Cornelia Pelt overleed in Eemnes op 21 april 1863. Ze heeft in Eemnes met Anthonie Kool zeven kinderen gekregen.

Met dank aan Henk van Hees van de Historische Kring Eemnes, voor de genealogische gegevens betreffende Neeltje Gertsen en aan Frans Pauwelsen van de sectie genealogie van de Historische Kring Huessen voor het verstrekken van de overlijdensakte van 19 juni 1813.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

J.H.M. Putman, *Eemlandse klappers deel 9 Dopen Eemnes tot 1811*. Bussum, 1981, blz. 108.

Tekening op de omslag van de door Henny Derksen gemaakte aantekeningen. Onder het wapen staat: *Huessen boven, alteydt God loven*.

ADVERTEERDERS:

Autocentrum Eemnes
 Restaurant Eemland,
 Partycentrum 't Koetshuys
 Eemoptiek
 Eric Hoofd schildersbedrijf
 Groentespeciaalzaak Lekker Gezond
 KringloopCentrum Eemnes
 Notariskantoor mr. W.A. van der Sluis
 Welkoop, Groen & Doen

SPONSORS:

Gooiland Beveiliging B.V. – Eemnes
 Adrie Hoogland Vastgoed B.V. – Eemnes
 J. van Ijken B.V. Oude Bouwmaterialen
 Vrienden van de Oudheidkamer

De Historische Kring Eemnes is een door de Belastingdienst erkende Algemeen Nut Beogende Instelling

Van onze vrienden moeten we het hebben!

'Vrienden' vervullen stille wensen van de HKE

Voor minimaal 15 euro p.j. kunnen leden
 'vriend' worden van de Oudheidkamer.

Vraag inlichtingen of geef u op bij:

J. Frantsen, 035-5310442

VRIENDEN VAN DE OUDHEIDKAMER

INLEVEREN KOPIJ

- handgeschreven of getypt in overleg met redactie, - op drager (met afdruk) en illustratiemateriaal naar J. van Gelder, Herderstasje 12,	- per e-mail (tekst) aan: hke-lay-out@ziggo.nl Kopij voor het volgende kwartaalboekje ontvangen wij graag voor 15 februari 2016.

Zuidersingel 4
3755 AZ Eemnes
035 538 08 08

Openingstijden:
 Ma: 11.00-17.00 uur
 Di-Za: 10.00-17.00 uur

Gratis ophaaldienst 0800 574 64 54

KringloopCentrum Eemnes

WWW.KCEEMNES.NL